

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัด
บุรีรัมย์

Development of a community water management system to support consumption and agriculture in Buriram province
พื้นที่ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

ชาวลิต สิมสวย

โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน
ภายใต้ยุทธศาสตร์ การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
พ.ศ. 2563

คำนำ

การพัฒนากระบวนการจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตร จังหวัดบุรีรัมย์ จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นพื้นที่ 14 ตำบล ซึ่งในฉบับนี้จะนำเสนอพื้นที่ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการดำเนินงานของสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ การปฏิบัติการในพื้นที่ ผลการปฏิบัติการในพื้นที่ และสรุปผลการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำของตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ให้สามารถมีน้ำเพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค และการเกษตรต่อไป

ดร.เชาวลิต สิมสวย

เมษายน 2563

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากมีแหล่งจัดเก็บน้ำที่จำกัดประกอบกับไม่มีระบบการบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐชุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวเกิดสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลาและบางแหล่งไม่สามารถใช้งานได้ในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันที่

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ดังนี้ 1) จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล 2) จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล 3) จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ 4) พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน โดยได้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 14 แห่ง ซึ่งฉบับนี้จะนำเสนอพื้นที่ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

สรุปผลการดำเนินงาน

1. กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามารถพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลหนองโสนให้สามารถใช้น้ำได้อย่างเพียงพอ โดยจากเดิมปี 2561 คลองช่องแมวตอนบน ความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 200,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อมาในปี 2562 ความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 250,000 ลูกบาศก์เมตร โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 18 ครัวเรือน มีความต้องการใช้น้ำด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์รวมทั้งสิ้น 492,603.6 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกครัวเรือนทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนจึงได้หาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำให้สามารถจุน้ำได้เพิ่มขึ้นโดยการผันน้ำจากลำปะเทียเข้าคลองช่องแมวตอนบน เนื่องจากความจุสุทธิของของคลองช่องแมวตอนบนนั้น มีความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร แต่ปริมาณน้ำที่วัดได้นั้นมีเพียงแค่ 250,000 ลูกบาศก์เมตร การผันน้ำทำเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำและเป็นแนวทางในการป้องกันภัยแล้งในช่วงฤดูฝนทั้งช่วงภายในตำบลหนองโสน

2. กลุ่มผู้ใช้น้ำจากคลองช่องแมวตอนบน จำนวน 18 ครัวเรือนนั้นได้ รายได้ในระยะปี 2561 และปี 2562 นั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องจากปริมาณน้ำที่เป็นปัจจัยในการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์มีความแตกต่างกัน ภายในปี 2561 ผู้ใช้น้ำทั้ง 18 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 302 ไร่ 2 งาน ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 4 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด และไก่ จำนวน 153 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,870,339 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 18,972 บาท/เดือน และภายในปี 2562 ผู้ใช้น้ำทั้ง 18 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 406 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด และไก่ จำนวน 188 ตัวครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 4,970,925 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 24,367 บาท/เดือน เมื่อเทียบรายได้ของปี 2561 และปี 2562 มีส่วนต่างของรายได้ จำนวน 1,100,588 บาท โดยมีอัตราเพิ่มขึ้น ร้อยละ 28.44

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการดำเนินการโครงการ	1
ระบุสถานการณ์ในพื้นที่ ก่อนดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนา (Baseline) โดยอ้างอิง	
ที่มาด้วย	2
วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด	3
เป้าหมายหลักของโครงการ	3
กลุ่มเป้าหมาย	4
องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน	4
หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์อย่างไร	5
ช่วงเวลาดำเนินการ	8
ผลการดำเนินงานที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	9
วิธีการติดตามและประเมินผล	9
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่	10
ข้อมูลสภาพทั่วไป	10
สภาพทางเศรษฐกิจ	12
สภาพสังคม	12
บริการพื้นฐาน	13
ศักยภาพในตำบล	15
ข้อมูลอื่น ๆ	16
บทที่ 3 ปฏิบัติการในพื้นที่	17
ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น	17
ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลหนองโสน	18
ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลหนองโสน	22
อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำฝั่งน้ำตำบลหนองโสน	23
อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำฝั่งน้ำตำบลหนองโสน	24
อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลหนองโสน	25
อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลหนองโสน	29
ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)	31

สารบัญ

	หน้า
อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่ง ของตำบลหนองโสน	33
อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่ จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลหนองโสน	35
ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลหนอง โสน	37
บทที่ 4 ผลการปฏิบัติการในพื้นที่	38
ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ	38
ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพ ของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น	41
แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของปริมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ	45
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ	46
ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน	48
การดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้ เพิ่มขึ้น	50
บทที่ 5 สรุปผลการดำเนินงาน	61
ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ	61
การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน	62

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอนางรอง	18
ภาพที่ 3.2 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอนางรอง	18
ภาพที่ 3.3 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง	21
ภาพที่ 3.4 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง	21
ภาพที่ 3.5 การอบรมทำฝั้่งน้ำตำบลหนองโสน	24
ภาพที่ 3.6 การอบรมทำฝั้่งน้ำตำบลหนองโสน	24
ภาพที่ 3.7 การวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล	25
ภาพที่ 3.8 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ	29
ภาพที่ 3.9 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุนเพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ	30
ภาพที่ 3.10 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ	30
ภาพที่ 3.11 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนได้เสนอโครงการ	32
ภาพที่ 3.12 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนได้เสนอโครงการ	32
ภาพที่ 3.13 ภาพถ่ายดาวเทียมคลองช่องแมว	33
ภาพที่ 3.14 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนลงพื้นที่เพื่อวางแผนการจัดการน้ำ	34
ภาพที่ 3.15 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนลงพื้นที่เพื่อวางแผนการจัดการน้ำ	34
ภาพที่ 3.16 คลองช่องแมวตอนบน	34
ภาพที่ 3.17 คลองช่องแมวตอนบน	34
ภาพที่ 4.1 ฝั้่งน้ำตำบลหนองโสน	45

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 จำนวนแผนผังและโครงการบริหารจัดการน้ำระดับตำบลในจังหวัดบุรีรัมย์	2
ตารางที่ 1.2 วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด	3
ตารางที่ 1.3 กลุ่มเป้าหมาย	4
ตารางที่ 1.4 องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน	4
ตารางที่ 1.5 หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์	5
ตารางที่ 1.6 แสดงช่วงเวลาดำเนินการ	8
ตารางที่ 2.1 จำนวนหมู่บ้านตำบลหนองโสน	10
ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้านในเขตตำบลหนองโสน	11
ตารางที่ 2.3 จำนวนสถานศึกษาในเขตตำบลหนองโสน	11
ตารางที่ 2.3 สถาบันและองค์กรศาสนาตำบลหนองโสน	13
ตารางที่ 2.4 แหล่งน้ำภายในเขตตำบลหนองโสน	14
ตารางที่ 3.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลหนองโสน	22
ตารางที่ 3.2 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ	34
ตารางที่ 3.3 ข้อมูลการออกแบบการใช้น้ำจากคลองช่องแหมวตอนบน	35
ตารางที่ 3.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลหนองโสน	37
ตารางที่ 4.1 สสำรวจการใช้ประโยชน์จากคลองช่องแหมว ตอนบน ตำบลหนองโสน ด้านการเกษตร	41
ตารางที่ 4.2 สสำรวจการใช้ประโยชน์จากคลองช่องแหมว ตอนบน ตำบลหนองโสน ด้านปศุสัตว์และ อุปโภคบริโภค	43
ตารางที่ 4.3 ความต้องการใช้น้ำต่อครัวเรือนตำบล	44
ตารางที่ 4.4 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2561	50
ตารางที่ 4.5 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2561	51
ตารางที่ 4.6 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2561	52
ตารางที่ 4.7 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2561	54
ตารางที่ 4.8 รายได้ต่อครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2561	56
ตารางที่ 4.9 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2562	57
ตารางที่ 4.10 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2562	58
ตารางที่ 4.11 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2562	60
ตารางที่ 4.12 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2562	63
ตารางที่ 4.13 รายได้ต่อครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2562	65
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนระหว่างปี 2561 กับปี 2562	66

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการดำเนินการโครงการ

ในอดีตที่ผ่านมา มิงสรรพ์ ขาวสะอาด (2544) กล่าวว่า สำหรับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในประเทศไทยเน้นหนักเรื่องการจัดหาน้ำ หน่วยงานและสถาบันหลักในการจัดการน้ำของไทยคือ กรมชลประทานซึ่งเดิมเคยมีหน้าที่จัดหาน้ำ ปัจจุบันรับหน้าที่จัดสรรน้ำด้วยแต่รัฐขาดทั้งกติกาและเครื่องมือในการจัดสรรน้ำ ความขัดแย้งด้านการจัดสรรน้ำได้กลายเป็นปัญหาสำคัญในภาคเกษตรทั้งในระหว่างราษฎรด้วยกันระหว่างราษฎรกับรัฐและระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกัน ขณะเดียวกันความต้องการน้ำในเขตเมืองก็ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีรายงานว่าในชนบทมีความต้องการใช้น้ำ 50 ลิตร/คน/วัน ในขณะที่ในเมืองมีความต้องการใช้น้ำมากถึง 250 ลิตร/คน/วัน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธรรมพงศ์ เนาวบุตร, 2554: 48) ทำให้เกิดการชิงน้ำกัน ระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท ชุมชนเมืองกับภาคอุตสาหกรรม ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำหลายฉบับแต่การบริหารจัดการน้ำของไทยส่วนใหญ่ ยังอยู่ภายใต้ระบบการเข้าถึงโดยเสรีซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร การปล่อยให้เกิดการเข้าถึงน้ำโดยเสรีเป็นระบบที่ขาดความเป็นธรรมไม่สนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด และไม่เอื้ออำนวยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (มิงสรรพ์ ขาวสะอาด, 2544: 216) ที่ผ่านมามีการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทยมีเป้าหมายหลายประการ ได้แก่ จัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อการเกษตร เพื่อการผลิตพลังงาน เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น จากเป้าหมายดังกล่าวจึงมุ่งเน้นการดำเนินการจัดหาน้ำการควบคุมน้ำและการบำรุงรักษา เพื่อให้ได้ปริมาณน้ำต้นทุนมาจัดการให้มากที่สุดหน่วยงานที่รับผิดชอบมีหลายหน่วยกล่าวคือ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีเป้าหมายของตนเองที่ต้องการไปให้ถึง โดยได้ดำเนินการในลักษณะที่คล้ายกันคือ การจัดหาน้ำต้นทุนด้วยการก่อสร้างอาคารควบคุมน้ำประเภทต่างๆ ได้แก่ การสร้างเขื่อน การขุดสระน้ำ การสร้างอ่างเก็บน้ำ การสร้างฝาย การขุดลอกลำห้วย การขุดลอกหนองบึงต่างๆ เป็นต้น (ชัยวัฒน์ ชัยนการนาวิ, 2555: 32)

ปัญหาที่สำคัญก็คือประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำให้เกิดความเป็นธรรมแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำและจะอย่างไรให้กฎเกณฑ์ต่างๆที่แต่ละหน่วยงานได้สร้างขึ้นมานั้นสามารถทำงานร่วมกันจนเกิดประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำได้อย่างเป็นธรรม ตัวอย่างเช่นในลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่ เป็นระบบการจัดสรรน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมตามมา กล่าวคือมีกลุ่มผู้ใช้น้ำอยู่หลายกลุ่มต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิในการใช้น้ำในแม่น้ำแห่งนี้ เมื่อน้ำแห้งปัญหาจึงเกิดขึ้นทำให้แต่ละกลุ่มที่อ้างสิทธิ์นั้นเข้าไปควบคุมมวลน้ำด้วยการกั้นน้ำแล้วดูดเข้าไปในสระที่เตรียมไว้ในพื้นที่ของตน ส่งผลให้ผู้ใช้น้ำที่อยู่ท้ายน้ำได้รับความเดือดร้อนจึงเกิดการแย่งชิงน้ำกันเกิดขึ้นในพื้นที่เป็นต้น (ชัยพันธ์ ประภาสวัต, 2544: 116) สอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ที่ต้องการแก้ไขปัญหานี้ซึ่ง นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายไทยนิยมยั่งยืน โดยมุ่งขับเคลื่อนงานสำคัญ 10 เรื่องและหนึ่งใน 10 นั้นคือเรื่องที่ 3 ชุมชนอยู่ดีมีสุขด้วยการพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้ให้แก่ ประชาชน ผ่านการปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรด้วยการสนับสนุนให้มีแหล่งน้ำอย่างเพียงพอ และการวางระบบบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชนรวมถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อมาจากมติคณะรัฐมนตรี(ครม.สัญจร ที่จังหวัดบุรีรัมย์) เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีมติให้ใช้เงินเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำประมาณ 3,000 ล้านบาทและปีนั้นเสนอมาอีกพันกว่าล้านก็น่าจะอนุมัติให้ได้ เพราะตรงกับแผนงานของรัฐที่วางไว้และตรง

กับความต้องการของประชาชน (แถลงการณ์ของนายกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายหลังจากเสร็จการประชุม ครม. สัญจร ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 จังหวัดบุรีรัมย์

พื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตเนื่องจากมีแหล่งเก็บน้ำที่จำกัด ประกอบกับไม่มีระบบบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐขุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวมีคนรับผิดชอบหลักคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันภารกิจของหน่วยงานท้องถิ่นมีมากจึงทำให้การกำกับดูแลไม่ทั่วถึงจึงทำให้ไม่มีคนดูแลรับผิดชอบหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพของแหล่งน้ำ ปัญหาที่ตามมาคือเมื่อแหล่งน้ำขาดหรือพังเสียหาย ทุกคนได้แต่นั่งรอให้หน่วยงานมาซ่อมแซมโดยไม่ร่วมกันลุกขึ้นมาดำเนินการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นจากแนวนโยบายในระดับสูงของรัฐบาลจนถึงระดับท้องถิ่นมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบตั้งแต่การจัดหาแหล่งน้ำ การเก็บกักน้ำ การจัดสรรน้ำให้แก่เกษตรกร เพื่อรองรับการผลิตและเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นแบบแผนภายใต้ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันท่วงที จึงคาดว่า การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดจะทำให้เกิดการบริหารจัดการน้ำให้สัมพันธ์กับการผลิตผลทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ภายใต้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระบบเดียวกันอย่างถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคาดว่าจะจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์มีรายได้ต่อหัวประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ระบุสถานการณ์ในพื้นที่ ก่อนดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนา (Baseline) โดยอ้างอิงที่มาด้วย

(อาจจะระบุเป็น ตัวเลข กราฟ ภาพก่อน-หลัง คำบรรยาย ฯลฯ)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนแผนผังและโครงการบริหารจัดการน้ำระดับตำบล ในจังหวัดบุรีรัมย์

ที่	กลุ่ม/ตำบล หรือพื้นที่เป้าหมาย	ตำบล	อำเภอ	ปริมาณน้ำที่ต้องการ ก่อนดำเนินการปี 2562		ปริมาณน้ำที่ต้องการ หลังดำเนินการปี 2563	
				ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)	ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)
1	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ	บ้านปรือ	กระสัง	9,018	1,082	รอผล	รอผล
2	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น	โคกขมิ้น	พลับพลาชัย	9,813	1,178	รอผล	รอผล
3	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านยาง	บ้านยาง	ลำปลายมาศ	8,239	989	รอผล	รอผล
4	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลชุมเห็ด	ชุมเห็ด	เมือง	20,299	2,436	รอผล	รอผล
5	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลปะคำ	ปะคำ	ปะคำ	7,128	855	รอผล	รอผล
6	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกสนวน	โคกสนวน	ชำนิ	3,761	451	รอผล	รอผล
7	กลุ่มบริหารจัดการน้ำหนองคลองซ่องแมว-ลำปะเทีย	หนองโสน	นางรอง	5,651	678	รอผล	รอผล
8	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านด่าน	บ้านด่าน	บ้านด่าน	11,983	1,438	รอผล	รอผล
9	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลจรเข้มาก	จรเข้มาก	ประโคนชัย	11,075	1,329	รอผล	รอผล
10	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลมะเฟือง	มะเฟือง	พุทไธสง	4,651	558	5,540	664.8
11	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบุกระสัง	บุกระสัง	หนองกี่	6,440	773	รอผล	รอผล
12	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง	สามแวง	ห้วยราช	4,379	525	รอผล	รอผล
13	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลเสาเดียว	เสาเดียว	หนองหงส์	6,714	806	รอผล	รอผล
14	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลถาวร	ถาวร	เฉลิมพระเกียรติ	7,653	918	รอผล	รอผล
ความต้องการน้ำรวม				116,804	14,016	รอผล	รอผล

ที่มา : ระบบสถิติและงานทะเบียน กรมการปกครอง และสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พ.ศ.2561

3. วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล	1.ประชุมชี้แจง จนท.หน่วยงานท้องถิ่น 2.ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 กลุ่ม 3.ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน 14 กลุ่ม	1. มีข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่สามารถวิเคราะห์ถึงความต้องการใช้น้ำในระดับตำบลได้ 2. มีฐานข้อมูลด้านรายได้ก่อนดำเนินการ	1 ชุดข้อมูลทั้งสองด้านในระดับตำบลรวมเป็น 14 ชุดข้อมูล
2. จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล	1.อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล 2.อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล	มีแผนผังน้ำระดับตำบลทั้ง 14 ตำบลครอบคลุมแหล่งน้ำทุกประเภทในตำบล	1 แผนผังน้ำต่อตำบล รวมเป็น 14 แผนผังน้ำ
3. จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ	1.อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล 2.อบรมเชิงปฏิบัติการ กลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งทั้ง 14 ตำบล 3. ลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบ 4.ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงาน)	มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในระดับตำบลอย่างน้อย ตำบลละ 2 โครงการ	มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ อย่างน้อย 14 โครงการที่เกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน	1. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้ำตำบลละ 1 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 2. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภักดิ์เกษตรกรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 3. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภักดิ์เกษตรกรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 4. ลงพื้นที่กำกับติดตาม	1. มีระบบกำกับ(หรือการบริหารจัดการน้ำ) เพื่อดูแลแหล่งน้ำของตำบลอย่างน้อย 1 กลุ่ม(ระบบ) ต่อ 1 แหล่งน้ำ 2. มีโครงการสนับสนุนให้พื้นที่พัฒนาผลิตภักดิ์เกษตรกรเพื่อก่อให้เกิดรายได้เสริมอย่างน้อย ตำบลละ 1 ผลิตภักดิ์	1. มีระบบการบริหารจัดการน้ำ 1 ระบบ ต่อ 1ตำบล รวมเป็น 14 ระบบ ใน 14 ตำบล 2. เกิดการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภักดิ์เกษตรกรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้ง 14 ตำบล

4. เป้าหมายหลักของโครงการ (หลังจากการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนา)

- 4.1 มีฐานข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย ความต้องการใช้น้ำ และการผลิตสินค้าเกษตรกร เพื่อการวางแผนการผลิตในพื้นที่เกษตรของแต่ละตำบล
- 4.2 เกิดการวางแผนผังการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบในระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วม
- 4.3 เกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำของแต่ละตำบลเพื่อรองรับความต้องการใช้น้ำอุปโภคและบริโภค
- 4.4 มีรูปแบบการบริหารจัดการน้ำชุมชนร่วมกันอย่างเป็นแบบแผนและมีความเป็นทางการมากขึ้น สามารถพึ่งตนเองและก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต

5. กลุ่มเป้าหมาย

ที่	กลุ่ม/ตำบล หรือพื้นที่เป้าหมาย	คณะกรรมการในกลุ่ม (คน)	ตำบล	อำเภอ	ปริมาณน้ำที่ต้องการก่อนดำเนินการปี 2562	
					ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)
1	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ	16	บ้านปรือ	กระสัง	9,018	1,082
2	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น	21	โคกขมิ้น	พลับพลาชัย	9,813	1,178
3	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านยาง	23	บ้านยาง	ลำปลายมาศ	8,239	989
4	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลชุมเห็ด	19	ชุมเห็ด	เมือง	20,299	2,436
5	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลปะคำ	24	ปะคำ	ปะคำ	7,128	855
6	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกสนวน	18	โคกสนวน	ชำนิ	3,761	451
7	กลุ่มบริหารจัดการน้ำหนองคลองช่องแหมว-ลำปะเทีย	23	หนองโสน	นางรอง	5,651	678
8	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านด่าน	19	บ้านด่าน	บ้านด่าน	11,983	1,438
9	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลจรเข้มาก	24	จรเข้มาก	ประโคนชัย	11,075	1,329
10	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลมะเฟือง	15	มะเฟือง	พุทไธสง	4,651	558
11	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบุกระสัง	21	บุกระสัง	หนองกี่	6,440	773
12	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง	32	สามแวง	ห้วยราช	4,379	525
13	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลเสาดียว	26	เสาดียว	หนองหงส์	6,714	806
14	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลถาวร	24	ถาวร	เฉลิมพระเกียรติ	7,653	918
รวม		305			116,804	14,016

หมายเหตุ : (โปรดระบุจำนวนคนในชุมชน / โรงเรียน / หมู่บ้าน ฯลฯ ให้ชัดเจน)

6. องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน (ระบุหน่วยงานที่มีส่วนร่วม)

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	รูปแบบกิจกรรมในการมีส่วนร่วม
1	สภาเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์	นำแกนนำและสมาชิกเข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการร่วมดำเนินการฝึกอบรม เก็บข้อมูล ประสานหน่วยงาน สนับสนุนทุนเพื่อดำเนินงานในโครงการที่เกี่ยวข้องต่อไป
2	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 แห่ง ได้แก่ 1.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง 2.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย 3.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 4.เทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง 5.เทศบาลตำบลปะคำ อำเภอปะคำ 6.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสนวน อำเภอชำนิ 7.องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง 8.เทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน 9.องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย 10. องค์การบริหารส่วนตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง 11. องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอหนองกี่ 12. องค์การบริหารส่วนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช	ประสานงานระหว่างสมาชิก เป็นเลขาคณะทำงาน เป็นนายทะเบียนเพื่อขึ้นทะเบียนกลุ่มบริหารจัดการน้ำ ในแต่ละตำบล เป็นหน่วยเก็บรวบรวมข้อมูล และสนับสนุนสถานที่จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	รูปแบบกิจกรรมในการมีส่วนร่วม
	13. องค์การบริหารส่วนตำบลเสาเดี่ยว อำเภอหนองหงส์ 14. เทศบาลตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	
3	อำเภอทั้ง 14 แห่ง ได้แก่ 1)อำเภอกระสัง 2)อำเภอพลับพลาชัย 3)อำเภอลำปลายมาศ 4)อำเภอเมือง 5)อำเภอปะคำ 6)อำเภอขามเฒ่า 7)อำเภอนางรอง 8)อำเภอบ้านด่าน 9)อำเภอประโคนชัย 10)อำเภอพุทไธสง 11)อำเภอหนองกี่ 12)อำเภอห้วยราช 13)อำเภอหนองหงส์ 14)อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	เป็นหน่วยประสานงานระดับอำเภอ และเป็นหน่วยออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนกลุ่มบริหารจัดการน้ำของแต่ละตำบล สนับสนุนสถานที่จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
4	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนระดับจังหวัด และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด
5	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	เป็นหน่วยหลักในการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนบุคลากรฝึกอบรม จัดเก็บข้อมูล และงบประมาณในการดำเนินงาน
6	ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนองค์ความรู้ในเชิงปฏิบัติระดับจังหวัด และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด
7	สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำระดับจังหวัด เสนอแนะวิธีการจัดทำโครงการ ขั้นตอนการเสนอโครงการฯ และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด

7. หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์อย่างไร (อธิบายอย่างละเอียด)

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน/ชุมชน/ประชาชน ฯลฯ	ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ
1	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 แห่ง ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ ได้แก่ 1.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง 2.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย 3.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 4.เทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง 5.เทศบาลตำบลปะคำ อำเภอปะคำ 6.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสนวน อำเภอขามเฒ่า 7.องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง 8.เทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน 9.องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย	1. ชุดข้อมูลทั้งสองด้านในระดับตำบล รวมเป็น 14 ชุดข้อมูล 2. แผนผังน้ำระดับตำบล รวมเป็น 14 แผนผังน้ำ 3. มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างน้อย 14 โครงการที่เกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 4. มีระบบการบริหารจัดการน้ำ 1 ระบบ ต่อ 1 ตำบล รวมเป็น 14 ระบบใน 14 ตำบล 5. จะก่อให้เกิดการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้ง 14 ตำบล

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน/ชุมชน/ประชาชน ฯลฯ	ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ
	10. องค์การบริหารส่วนตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง 11. องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอหนองกี่ 12. องค์การบริหารส่วนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช 13. องค์การบริหารส่วนตำบลเสาเดี่ยว อำเภอหนองหงส์ 14. เทศบาลตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	
2	ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์	มีฐานข้อมูลและเครือข่ายในพื้นที่เพื่อการจัดการช่วยเหลือเมื่อเกิดวิกฤต
3	สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์	มีข้อมูลโครงการเพื่อเสนอต่อจังหวัดและประเทศต่อไป
4	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	มีฐานข้อมูล(Baseline)และเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นในปีถัดไป

ลำดับ	โครงการย่อย / กิจกรรม / วิธีการดำเนินงาน	ผลผลิตของโครงการย่อย / กิจกรรม	พื้นที่ดำเนินการ	วันที่ดำเนินการ
ต้นน้ำ				
1	ประชุมชี้แจง จนท.หน่วยงาน ท้องถิ่น	มีผู้ประสานงานระดับตำบล อย่างน้อยตำบลละ 1 คน	เจ้าหน้าที่ อปท. ทั้ง 14 ตำบล	3 ธันวาคม 2562
2	ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้ น้ำ 14 กลุ่ม	ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจ แนวทางการดำเนินงาน โดยรวมตลอดโครงการ	ผู้นำกลุ่มและแกนนำ กลุ่มบริหารจัดการน้ำ อปท. ทั้ง 14 ตำบล	
3	ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูล พื้นฐาน 14 กลุ่ม	ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่ม บริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการ ใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น	ผู้นำกลุ่มและแกนนำ กลุ่มบริหารจัดการน้ำ อปท. ทั้ง 14 ตำบล	11-25 ธันวาคม 2562
กลางน้ำ				
1	อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล	ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่ สามารถนำไปขอ งบประมาณสนับสนุนต่อไป	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	24 ธันวาคม 2562
2	อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการ จัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล			15 มกราคม 2563

ลำดับ	โครงการย่อย / กิจกรรม / วิธีการดำเนินงาน	ผลผลิตของโครงการย่อย / กิจกรรม	พื้นที่ดำเนินการ	วันที่ดำเนินการ
3	อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง ตำบล			29 มกราคม 2563
4	อบรมเชิงปฏิบัติการ กลั่นกรอง การจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ทั้ง 14 ตำบล	ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการ สนับสนุนจากหน่วยงานทุก ระดับ	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	5 กุมภาพันธ์ 2563
5	ลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบ			12-26 กุมภาพันธ์ 2563
6	ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อ ขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับ หน่วยงานในจังหวัด)			3-4 มีนาคม 2563
ปลายน้ำ				
1	อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วม กำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหาร จัดการอย่างน้อยตำบลละ 1 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล	มีระบบบริหารจัดการน้ำ ชุมชนอย่างน้อย 1 แห่ง	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	17 ธันวาคม 2563
2	อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน ออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุน ในการผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบคลุม ทั้ง 14 ตำบล	มีการดำเนินการเพื่อการใช้น้ำ เป็นต้นทุนในการ ผลิตผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	8 มกราคม 2563
3	ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตร ต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้ เพิ่มขึ้นครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล	ก่อให้เกิดรายได้เสริมจาก การใช้น้ำเป็นต้นทุน	พื้นที่ดำเนินการของ แต่ละตำบลทั้ง 14 ตำบล	
4	ลงพื้นที่กำกับติดตาม	หนุนเสริมก่อให้เกิดความ มั่นคงและมีรายได้เพิ่มขึ้น	พื้นที่ดำเนินการของ แต่ละตำบลทั้ง 14 ตำบล	10-31 มีนาคม 2563
5	ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน	รายงานผลการศึกษา	ห้องประชุม สถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	25-31 พฤษภาคม 2563
6	การดำเนินงานเพื่อการติดต่อ ประสานงานตลอดการดำเนิน โครงการ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์		

9. ผลการดำเนินงานที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

9.1 ผลผลิต (Output)

- 9.1.1 ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรของแต่ละตำบล ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline)
- 9.1.2 ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของงบประมาณสนับสนุน
- 9.1.3 ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ
- 9.1.4 มีแหล่งกักเก็บน้ำในชุมชนให้บริหารจัดการที่ดีขึ้น
- 9.1.5 มีการดำเนินการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

9.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

- 9.2.1 มีน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ
- 9.2.2 ก่อให้เกิดรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

9.3 ผลกระทบ (Impact)

- 9.3.1 หมู่บ้านที่มีดัชนีชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชนเพิ่มขึ้น
- 9.3.2 การเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนในพื้นที่การพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

10. วิธีการติดตามและประเมินผล

- 10.1 แต่งตั้งกรรมการดำเนินงานในแต่ละตำบล (โดยคำสั่งของนายอำเภอแต่ละแห่ง)
- 10.2 แต่งตั้งกรรมการดำเนินงานในมหาวิทยาลัย (โดยคำสั่งของอธิการบดีฯ)
- 10.3 ลงพื้นที่กำกับติดตามเป็นช่วงๆ (ตามปฏิทินงาน)
- 10.4 ประชุมร่วมกับกรรมการแต่ละชุดทุกๆ 2 เดือน
- 10.5 ประชุมสรุปภาพรวมการดำเนินงานอย่างน้อย 2 ครั้ง

บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่

การพัฒนาระบบบริหารการจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ในพื้นที่ลำปะเทีย คลองช่องแมว ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแสดงข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ดังต่อไปนี้

- 1.ข้อมูลสภาพทั่วไป
- 2.สภาพทางเศรษฐกิจ
- 3.สภาพสังคม
- 4.บริการพื้นฐาน
- 5.ศักยภาพตำบล
- 6.ข้อมูลอื่นๆ

1 ข้อมูลสภาพทั่วไป

1.1 ที่ตั้ง

ทิศเหนือ ติดต่อบ้านหนองสองห้อง อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดตำบลสี่เหลี่ยม อำเภوبرุรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดต่อบ้านอีสานเขต อำเภอนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดต่อบ้านหนองกง ,ตำบลหนองยายพิมพ์ อำเภอนางรอง ตำบลโคกสนวน

อำเภอลำสนธิ จังหวัดบุรีรัมย์

1.2 เนื้อที่

ตำบลหนองโสนมีเนื้อที่ ทั้งหมด 84 ตารางกิโลเมตร หรือ 52,500 ไร่

1.3 ภูมิประเทศ

ตำบลหนองโสนเป็นพื้นที่ราบเอียง จากแนวทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตก โดยมีแนวสันเนินสูงด้านทิศตะวันออกเป็นเส้นแบ่งเขตมีพื้นที่ติดต่อ 4 อำเภอ คือ อำเภอมืองบุรีรัมย์ อำเภอลำสนธิ อำเภอนครราชสีมา และอำเภอนครราชสีมา

1.4 ภูมิอากาศ

-

1.5 จำนวนหมู่บ้าน

ตำบลหนองโสน มีจำนวนหมู่บ้านมีทั้งหมด 12 หมู่บ้าน ดังนี้ คือ

ตารางที่ 2.1 จำนวนหมู่บ้านตำบลหนองโสน

หมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้ใหญ่บ้าน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
1	บ้านโคกกว่าน	นายฉลอม หรบทรัพย์	1. นายสุเทพ นวลปักซี่ 2. นายวิเชียร หรบทรัพย์
2	บ้านจันดุม	นายสมร ฉีดฉาย	1. นางทำนอง คำสงวน

หมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อผู้ใหญ่บ้าน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3	บ้านหนองม่วง	นายบุญทัน ห้าวหาญ	1. นายทองสุข สีดาสมา 2. นายบุญคำ สาทิพย์จันทร์
4	บ้านโคกสูง	นายสงวน กำมะนาด	1. นายสมาน วุฒิยา 2. นายวิลาศ พูนสังข์
5	บ้านหนองโสน	นายมิตร บุญเต็ม	1. นายโนน งามแพง 2. นางแก้วมณี ชัยชนะ
6	บ้านระนามพลวง	นายสงวน โพธิ์คำ	1. นายสงวน รัตนารัตน์ 2. นายนพกร อินทร์ควร
7	บ้านห้วยพัฒนา	นายอัศนีย์ อูที	1. นายพงษ์สิทธิ์ ศรีชะแกะ 2. นายอุบล คงแสนคา
8	บ้านสี่เหลี่ยมน้อย	นายอนันต์ คำมี (กำนัน)	1. นายเพิ่ม โกศล 2. นายสุเลี่ยน ต้นทอง
9	บ้านโคกตะโก	นายวรเดช เฉิดฉาย	1. นางจิมพัตร กงประโคน 2. นางระเบียบ ใบบัว
10	บ้านโคกน้อย	นายแฉล้ม เทียนวรรณ	1. นายบุญเรือง สาหร่ายทอง 2. นายทองอาน เหลืองทอง
11	บ้านบุคราม	นายบุญลือ นวลปักซี่	1. นายวีระชัย สีหอมทน 2. นางอันทิกา สีเมือง
12	บ้านโสนน้อยพัฒนา	นายโชคชัย แคมคำ	1. นายสำราญ คนงาม 2. นายเอื้อง เสาร์ทอง

1.6 ประชากร

ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้านในเขตตำบลหนองโสน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร ตามทะเบียนราษฎร			จำนวน หลังคา เรือน	จำนวนประชากร จาก กชช.2ค.			จำนวน หลังคาเรือน
		ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านโคกว่าน	202	185	387	105	190	172	362	90
2	บ้านจันดุม	135	136	271	65	88	103	191	55
3	บ้านหนองม่วง	253	279	482	103	218	194	412	80
4	บ้านโคกสูง	203	209	412	104	194	195	389	88
5	บ้านหนองโสน	274	242	516	99	139	147	286	78

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร ตามทะเบียนราษฎร			จำนวน หลังคา เรือน	จำนวนประชากร จาก กชช.2ค.			จำนวน หลังคาเรือน
		ชาย	หญิง	รวม		ชาย	หญิง	รวม	
6	บ้านระนามพลวง	355	350	705	142	187	219	406	117
7	บ้านห้วย	163	176	339	65	101	113	214	59
8	บ้านสี่เหลี่ยมน้อย	193	201	394	81	114	112	226	65
9	บ้านโคกตะโก	356	351	707	160	284	300	584	124
10	บ้านโคกน้อย	285	317	602	138	208	220	428	99
11	บ้านบุคราม	126	146	242	58	115	107	222	58
12	บ้านโสนน้อย พัฒนา	251	232	483	92	142	142	284	72
รวม		2,796	2,744	5,540	1,212	1,980	2,024	4,004	985

2 สภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ

-

2.2 หน่วยธุรกิจในเขต อบต.

-

3 สภาพสังคม

3.1 การศึกษา

ตารางที่ 2.3 จำนวนสถานศึกษาในเขตตำบลหนองโสน

	ปฐมวัย	อนุบาล	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	รวม
1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหนองโสน	70	-	-	-	-	-	-	-	70
2. โรงเรียนบ้านโคกตะโก	-	28	13	22	19	22	21	18	143
3. โรงเรียนบ้านหนองโสน	-	23	10	13	5	18	7	17	93
4. โรงเรียนบ้านระนามพลวง	-	30	21	17	20	35	18	21	162
5. โรงเรียนบ้านโคกสูง	-	24	18	26	16	17	12	9	122
รวม	70	105	62	78	60	92	58	65	520

3.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

ตารางที่ 2.3 สถาบันและองค์กรศาสนาตำบลหนองโสน

ที่	ชื่อวัด - สำนักสงฆ์	สถานที่ตั้ง
1	สำนักสงฆ์บ้านโคกว่าน	หมู่ที่ 1
2	วัดบ้านจันดุม	หมู่ที่ 2
3	สำนักสงฆ์บ้านหนองม่วง	หมู่ที่ 3
4	วัดบ้านโคกสูง	หมู่ที่ 4
5	วัดบ้านหนองโสน	หมู่ที่ 5
6	วัดบ้านระนามพลวง	หมู่ที่ 6
7	วัดบ้านห้วย	หมู่ที่ 7
8	วัดบ้านโคกตะโก	หมู่ที่ 9
9	สำนักสงฆ์บ้านโคกน้อยพัฒนา	หมู่ที่ 10
10	สำนักสงฆ์บ้านโสนน้อยพัฒนา	หมู่ที่ 12

3.3 สาธารณสุข

สถานพยาบาลซึ่งให้บริการประชาชนในตำบลหนองโสน ดังนี้

1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองโสน	1	แห่ง
2) ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน	12	แห่ง

4 บริหารพื้นฐาน

4.1 การคมนาคม

ถนนระหว่างตำบล, อำเภอ มีเส้นทางดังต่อไปนี้

- ถนนลาดยางกรมทางหลวง ผ่านบ้านโคกสูง – โคน้อยถึงบ้านห้วยพัฒนา ประมาณ 7 กิโลเมตร
- ถนนลาดยางสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจากบ้านระนามพลวงถึงบ้านโคกว่าน ประมาณ 8 กิโลเมตร
- ถนนลาดยางสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท จากบ้านโสนน้อยพัฒนาถึงบ้านหนองโสน ประมาณ 1 กิโลเมตร
- ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กบ้านห้วยพัฒนา ประมาณ 2 กิโลเมตร

4.2 การไฟฟ้า

ตำบลหนองโสนทั้ง 12 หมู่บ้าน มีระบบไฟฟ้าเข้าบริการอย่างทั่วถึง

4.3 สาธารณูปโภค

มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ	9	แห่ง
ศูนย์พัฒนาตำบล	1	แห่ง
ธนาคารข้าว	-	แห่ง
หอกระจายข่าว	12	แห่ง

4.4 แหล่งน้ำ

ตารางที่ 2.4 แหล่งน้ำภายในเขตตำบลหนองโสน

แปลง ที่	ชื่อที่สาธารณประโยชน์	ตั้งอยู่บ้าน, หมู่ที่	เนื้อที่			ผู้ใดประกาศหวง ห้าม เมื่อ วันที่ เดือน ปี
			ไร่	งาน	ตารางวา	
1	หนองขี้หนู	บ้านโคกว่าน หมู่ที่ 1	5	-	34	1 พฤษภาคม 2540
2	สระน้ำ	บ้านโคกว่าน หมู่ที่ 1	6	-	73	1 พฤษภาคม 2540
3	หนองตาปู	บ้านจันตุม หมู่ที่ 2	9	-	0.9	1 พฤษภาคม 2540
4	หนองม่วง	บ้านหนองม่วง หมู่ที่ 3	12	1	87	17 กุมภาพันธ์ 2540
5	สระน้ำ	บ้านโคกสูง หมู่ที่ 4	1	-	91	1 พฤษภาคม 2540
6	สระน้ำ	บ้านโคกสูง หมู่ที่ 4	2	-	25	1 พฤษภาคม 2540
7	สระน้ำ	บ้านโคกสูง หมู่ที่ 4	4	2	11	1 พฤษภาคม 2540
8	หนองขาม	บ้านหนองโสน หมู่ที่ 5	4	-	18	27 พฤษภาคม 2552
9	หนองใหญ่ สาธารณประโยชน์	บ้านสี่เหลี่ยมน้อย หมู่ที่ 8	25	-	95	28 มีนาคม 2540
11	คลองช่องแมว	บ้านโคกตะโก หมู่ที่ 9	33	3	20	ยังไม่ได้ประกาศ
12	คลองช่องแมว	บ้านโคกตะโก หมู่ที่ 9	201	3	91	ยังไม่ได้ประกาศ
13	คลองช่องแมว	บ้านโคกตะโก หมู่ที่ 9	10	-	-	ยังไม่ได้ประกาศ
14	สระน้ำหนองพุดตา	บ้านโคกน้อย หมู่ที่ 10	17	-	65	17 กุมภาพันธ์ 2540
15	ที่สาธารณประโยชน์	บ้านบุคราม หมู่ที่ 11	13	2	-	ยังไม่ได้ประกาศ
16	สระน้ำ	บ้านโสนน้อยพัฒนา หมู่ ที่ 12	21	2	94	17 กุมภาพันธ์ 2540

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	ฝายกั้นน้ำ	4	แห่ง
	บ่อน้ำตื้นสาธารณะ	6	บ่อ
	บ่อบาดาลส่วนบุคคล	487	บ่อ
	บ่อบาดาลสาธารณะ	6	บ่อ
	ประปา บาดาล	8	แห่ง

5 ศักยภาพในตำบล

ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

1. การรวมกลุ่มของประชาชน จำนวนกลุ่มทุกประเภท 37 กลุ่ม แยกเป็น

-กลุ่มอาชีพ	13	กลุ่ม
-กลุ่มออมทรัพย์	12	กลุ่ม
-กองทุนหมู่บ้าน	12	กองทุน

2. สภาพของชุมชนและพื้นที่ ประชากร ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสนมีสภาพความเป็นชุมชนที่มีความหลากหลาย เรื่อง ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม เพราะมีพื้นฐานจากภูมิลำเนาที่แตกต่างกัน จึงเกิดการแบ่งกลุ่ม ความร่วมมือในเรื่องส่วนรวมยังต้องมีการพัฒนาด้านสภาพพื้นที่ทางกายภาพ ดินโดยทั่วไปมีสภาพเป็นดินทราย ซึ่งไม่เหมาะสำหรับการทำการเกษตร แต่ก็สามารถปรับปรุงสภาพดินเพื่อการปลูกข้าว และพืชประเภทอื่น เช่น มันสำปะหลัง และอ้อย ในฤดูแล้งแหล่งน้ำไม่สามารถเก็บน้ำไว้ได้เป็นเวลานานๆ ฤดูฝนเกิดน้ำท่วมเนื่องจาก เป็นพื้นที่ลุ่ม กล่าวโดยสรุปตำบลหนองโสนเป็นตำบลขนาดเล็กที่เพิ่งแยกตัวออกมาจากตำบลหนองกง การพัฒนาในด้านต่างๆ กำลังดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีแนวโน้มการพัฒนาที่ยั่งยืน

ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

1) การบริหาร เป็นการปกครองโดยผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในพื้นที่ ที่มีสิทธิ์ลงคะแนนเลือกตั้ง ซึ่งการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ฝ่าย

1.1 ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้านละ 2 คน จำนวน 24 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2552 มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

1.2 ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายก อบต. รองนายกฯ จำนวน 2 คน เลขานุการนายก 1 คน มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย รับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

1.3 โครงสร้างและจำนวนบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง มีการจัดโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 7 ส่วน ดังนี้

1. สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
2. ส่วนการคลัง
3. ส่วนโยธา
4. ส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. ส่วนส่งเสริมการเกษตร
6. ส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
7. ส่วนสวัสดิการสังคม

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงาน และรับผิดชอบดูแลงานประจำทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบล มีอัตรากำลังพนักงานส่วนตำบลและพนักงานจ้าง

ศักยภาพด้านการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน ในปีงบประมาณ 2551 ถึงปีงบประมาณ 2556 มีจำนวนใกล้เคียงกัน และเพิ่มขึ้นปีละประมาณหนึ่งล้านบาท แต่ในปีงบประมาณ 2553 มีรายรับและรายจ่ายมากกว่าปกติ เนื่องจาก มีการอุดหนุนเงินเพื่อดำเนินโครงการไทยเข้มแข็ง

6 ข้อมูลอื่นๆ

6.1 ทรัพยากรธรรมชาติ

-

6.2 มวลชนจัดตั้ง

การรวมกลุ่มของประชาชน	จำนวนกลุ่มทุกประเภท	37	กลุ่ม	แยกเป็น
-	กลุ่มอาชีพ	13	กลุ่ม	
-	กลุ่มออมทรัพย์	12	กลุ่ม	
-	กองทุนหมู่บ้าน	12	กองทุน	

บทที่ 3 ปฏิบัติการในพื้นที่

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์รวมทั้งสิ้น 14 ตำบลซึ่งได้มีกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบและการมีส่วนร่วมจากทั้งชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งในบทนี้จะได้นำเสนอการปฏิบัติการในพื้นที่ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น
2. ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลหนองโสน
3. ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลหนองโสน
4. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลหนองโสน
5. อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลหนองโสน
6. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลหนองโสน
7. อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งตำบลหนองโสน
8. ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)
9. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่ง

ของตำบลหนองโสน

10. อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลหนองโสน
11. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลหนองโสน

1.ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น

1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของสถาบันวิจัยและการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เล็งเห็นปัญหาที่สำคัญของการจัดสรรน้ำที่ไม่มีระบบ การวางแผนการผลิตและการใช้น้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นภายในชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ส่งผลกระทบต่อความต้องการใช้น้ำและการดำรงชีวิต จึงจัดตั้งโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่จะปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรด้วยการสนับสนุนให้มีแหล่งน้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ และการวางระบบบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชน

สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการวางแผน จัดการประชุมชี้แจงร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น ในวันที่ 4-5 เมษายน 2561 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาทำความเข้าใจและวางแผนการแก้ปัญหาาร่วมกัน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของโครงการกระบวนการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและการพัฒนา ประกอบด้วย 1.การจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนในแต่ละตำบล 2.การสำรวจพื้นที่แหล่งน้ำในแต่ละตำบล 3.การขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ได้แก่ นายกองคการบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กองช่างองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเรื่องการบริหารจัดการน้ำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา โดยมีหน้าที่ในการให้

คำปรึกษาแก่คณะกรรมการกลุ่มในด้านของการดูแลและการจัดสรรน้ำ, การจัดเก็บน้ำ และการควบคุม ตลอดจนการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำ

การประชุมชี้แจงด้านข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน สถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่สามารถวิเคราะห์ถึงความต้องการใช้น้ำในระดับตำบลได้ โดยเน้นใช้ข้อมูลที่หน่วยงานท้องถิ่นในตำบลมีการเก็บข้อมูลอยู่แล้ว

- เช่น
- 1) ข้อมูลแหล่งน้ำสาธารณะที่ใช้ร่วมกันในตำบล
 - 2) ข้อมูลจำนวนครัวเรือนและประชากรในตำบล
 - 3) ข้อมูลพื้นที่การเกษตรและการปลูกพืชในแต่ละชนิด
 - 4) ข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ในตำบล เช่น จำนวน โค กระบือ เป็นต้น
 - 5) ข้อมูลรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

ภาพที่ 3.1 และ 3.2 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอนางรอง

2. ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลหนองโสน

2.1 ความเป็นมาของโครงการตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรองรับการจัดตั้งศูนย์ศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตเนื่องจากมีแหล่งเก็บน้ำที่จำกัด ประกอบกับไม่มีระบบบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐขุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวมีคนรับผิดชอบหลักคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันภารกิจของหน่วยงานท้องถิ่นมีมากจึงทำให้การกำกับดูแลไม่ทั่วถึงจึงทำให้ไม่มีคนดูแลรับผิดชอบหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพของแหล่งน้ำ ปัญหาที่ตามมาคือเมื่อแหล่งน้ำขำรดหรือพังเสียหาย ทุกคนได้แต่นั่งรอให้หน่วยงานมาซ่อมแซมโดยไม่ร่วมกันลุกขึ้นมาดำเนินการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นจากแนวนโยบายในระดับสูงของรัฐบาลจนถึงระดับท้องถิ่นมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบตั้งแต่การจัดหาแหล่งน้ำ การเก็บกักน้ำ การจัดสรรน้ำ ให้แก่เกษตรกรเพื่อรองรับการผลิตและเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นแบบแผนภายใต้ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันท่วงที จึงคาดว่า การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดจะทำให้เกิดการบริหารจัดการน้ำให้สัมพันธ์กับการผลิตผลทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ภายใต้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระบบเดียวกันอย่างถูกต้อง

แม่นยำมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคาดว่าจะป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์มีรายได้ต่อหัวประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.2 การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ

ทรัพยากรแหล่งน้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ และเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากการขยายตัวของภาคการเกษตร อุตสาหกรรม ท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ได้ส่งผลให้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำมีความหลากหลายและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน โดยได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดทำนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมถึงการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์กับการมีธรรมาภิบาลในการจัดการน้ำ (Water Governance)

การบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องกับการจัดหาและพัฒนากาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำภายในชุมชนต้องเป็นการบริหารจัดการแบบเครือข่ายเพื่อเป็นการแก้ปัญหาร่วมกันและสร้างอำนาจต่อรองให้กับชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ

2.3 บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลหนองโสน

บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นการกำกับดูแล รักษาแหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลที่กลุ่มรับผิดชอบ โดยแบ่งหน้าที่ตามบทบาทของสมาชิกคณะกรรมการกลุ่ม ดังนี้

1) ประธาน มีหน้าที่ เป็นประธานในการประชุมต่างๆ เพื่อร่วมพลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากาใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประสานงานระหว่างกรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดำเนินการให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาขององค์กรผู้ใช้น้ำอย่างเคร่งครัด ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการน้ำ

2) รองประธาน มีหน้าที่ ทำงานตามที่ประธานมอบหมาย และทำงานแทนประธาน

3) เลขานุการ มีหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวสารแก่คณะกรรมการฯ และสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำ จัดทำระเบียบวาระการประชุมและเชิญผู้เข้าร่วมประชุม บันทึกการประชุม บันทึกกิจกรรม

4) เภรัญญิก มีหน้าที่ เกี่ยวกับการเงินของกลุ่ม จัดทำรายรับ-รายจ่าย เก็บเงิน และฝาก-ถอนเงิน

5) ปฏิคม มีหน้าที่ จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ประชุม ให้การต้อนรับ ดูแลสถานที่ทำการ ตลอดจนทรัพย์สิน (ถ้าไม่มีตำแหน่งปฏิคม ให้เป็นหน้าที่ของตำแหน่งเลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม)

6) สมาชิกกลุ่ม มีหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ และยอมรับคำตัดสินของประธานกลุ่ม ใช้น้ำตามที่จำเป็นเท่านั้น โดยไม่เอาเปรียบสมาชิกคนอื่น สอดส่อง ตรวจสอบ รายงานความเสียหาย

7) คณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่ม เป็นผู้ให้คำแนะนำในการบริหารงานของกลุ่ม ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต./เทศบาลตำบล เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ นายช่างชลประทาน ผู้ทรงคุณวุฒิของสภาตำบล

2.4 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ เกษตรกรซึ่งได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ ฝาย ฯลฯ รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อดำเนินการในการส่งน้ำ และการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน การดูแลรักษาระบบชลประทานภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำนอกเขตชลประทาน

1. เพื่อจัดสรรแบ่งปันน้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้เพียงพอ ยุติธรรม และรวดเร็ว
2. เพื่อดูแล บำรุงรักษาอาคารชลประทาน ให้อยู่ในสภาพดี
3. เพื่อเป็นองค์กร มีตัวแทนในการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ
4. เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรักและหวงแหนกิจกรรม และการชลประทานที่ก่อสร้างขึ้นมา
5. เพื่อให้เกษตรกรใช้น้ำอย่างประหยัด
6. เพื่อให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกเกษตรกรเจ้าหน้าที่หน่วยงาน

ของรัฐ ในด้านวิชาการ กิจกรรมอื่น ๆ ทั้งในสถานที่นอกสถานที่

2.5 การจัดทำกฎระเบียบข้อบังคับการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ

องค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินกิจกรรมได้ดีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามัคคีและความร่วมมือเป็นสำคัญ นอกจากนี้กฎระเบียบ-ข้อบังคับกลุ่มๆ ก็มีความสำคัญ จึงต้องมีการจัดทำขึ้นพร้อมกับการจัดตั้งกลุ่มเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกฎระเบียบ-ข้อบังคับประกอบด้วย

- สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการร่าง และลงมติร่วมกัน
- ต้องทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน
- ต้องนำมาใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างเสมอภาค

วัตถุประสงค์ของการจัดทำกฎระเบียบ-ข้อบังคับ

1. เพื่อให้คณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีอำนาจในการควบคุมสมาชิก
2. เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำคุ้มค่าลงทุน
3. เพื่อควบคุมการใช้น้ำอย่างเหมาะสม และเป็นธรรม
4. เพื่อให้มีการดูแลบำรุงรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุงแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่อง
5. เพื่อให้กลุ่มเข้มแข็ง สามารถบริหารงาน พัฒนาอาชีพ มีรายได้ มีกิน มีใช้
6. เพื่อให้มีการอนุรักษ์น้ำ และสิ่งแวดล้อม

การใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1. เมื่อมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งที่ประชุมกลุ่มเป็นผู้ร่วมออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ก่อนใช้จะต้องบันทึกไว้แล้วแจ้งให้สมาชิกผู้ใช้น้ำ ที่ปรึกษาทราบก่อนบังคับใช้

2. คณะกรรมการบริหารกลุ่ม ต้องมีความกล้า จริงใจ ในการควบคุมให้ปฏิบัติตาม
3. ปรับผู้ผิดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตามมติกลุ่ม โดยความเป็นธรรม
4. เมื่อมีผู้กระทำผิด คือ ไม่ยอมเสียค่าปรับให้ดำเนินการ ดังนี้

- หัวหน้ากลุ่มนำเรื่องเสนอผู้ใหญ่บ้านท้องที่เรียกปรับ ถ้าไม่เสียผู้ใหญ่บ้านนำเรื่องเข้าสภาตำบล กำหนดเรียกปรับ ถ้าไม่เสีย

- กำหนดเสนอเรื่องต่อนายอำเภอท้องที่ นายอำเภอเรียกปรับ ถ้าไม่เสียอีก

- หัวหน้ากลุ่ม หรือผู้ที่กลุ่มให้เป็นตัวแทน แจ้งความที่สถานีตำรวจท้องที่ และเตรียมพยานไว้ 2 คน เพื่อดำเนินคดี จนถึงศาลตัดสินจึงถึงที่สุด

- เสียค่าปรับ เสียที่หัวหน้ากลุ่ม ผู้ใหญ่บ้าน กำหนด เงินเข้าบำรุงรักษา กลุ่มเสียที่สถานี

ตำรวจ เงินเข้ารัฐ

การจัดทำร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้

1. ให้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีหน้าที่จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญปีละครั้ง

2. การจัดประชุมย่อย ให้ดำเนินการตามแต่กรณีไป
 3. คณะกรรมการให้มีหน้าที่ และความรับผิดชอบดังนี้
 - 3.1 ควบคุมจัดรอบเวรการใช้น้ำให้เป็นอย่างยุติธรรม เพื่อสมาชิกได้รับน้ำอย่างทั่วถึง
 - 3.2 ดูแลควบคุมการใช้น้ำและการปฏิบัติงานของผู้ดูแล ปิด - เปิด
 - 3.3 จัดให้มีการซ่อมแซม บำรุงรักษาฝาย อาคารบังคับน้ำ และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ และเรียกสมาชิกร่วมกันสละแรงงานเพื่องานนี้
 - 3.4 นำปัญหาและข้อเดือดร้อน ความต้องการของสมาชิกเข้าปรึกษาหารือในที่ประชุมคณะกรรมการ เพื่อร่วมแก้ปัญหา และระงับข้อพิพาทระหว่างสมาชิก
 - 3.5 รวบรวมและเสนอปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้น้ำต่อเจ้าหน้าที่และฝ่ายปกครองท้องถิ่น
 - 3.6 ดำเนินการปรับแก้สมาชิกที่ฝ่าฝืนข้อบังคับและปฏิบัติตามมติที่ประชุมใหญ่
 4. คณะกรรมการให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่เมื่อครบวาระแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจ บริหารงานต่อไปได้เท่าที่จำเป็น จนกว่าคณะกรรมการชุดใหม่จะได้รับมอบงานให้ คณะกรรมการส่งมอบงานแก่คณะกรรมการชุดใหม่ให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมสมาชิก
 5. ในกรณีที่มีปริมาณน้ำน้อย ต้องมีการวางแผนการใช้น้ำ โดยการแบ่งรอบเวรการใช้น้ำ ถ้าหากสมาชิกผู้ใช้น้ำผู้ใดมีการฝ่าฝืนลักลอบใช้น้ำ โดยยังไม่ถึงรอบเวรการใช้น้ำของตนเอง ถูกปรับดังนี้
 - ครั้งที่ 1 ตักเตือน
 - ครั้งที่ 2 ปรับ 100 บาท
 6. สมาชิกผู้ใดทำลายซึ่งอาคารชลประทาน ประตูปิด-เปิดน้ำ ท่อส่งน้ำ และสิ่งก่อสร้างสาธารณะอื่นๆ ทำให้ท่อส่งน้ำเกิดการชำรุด เสียหาย ให้ดำเนินการซ่อมแซม จนสามารถใช้งานได้ และดำเนินคดีตามกฎหมาย
 7. สมาชิกผู้ใช้น้ำควรร่วมกันในการดูแลชุดลอกแหล่งน้ำ, ชุดลอกลำห้วย, ชุดลอกคลองส่งน้ำ ระบบส่งน้ำอาคารบังคับน้ำ เอาเศษใบไม้ กิ่งไม้ เศษตะกอน บริเวณหน้าฝายประตูระบายน้ำและอื่นๆ ปีละหลายๆ ครั้ง และในวันสำคัญต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
 8. ข้อตกลงร่วมกันนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ภายหลังตามความเหมาะสม หากมีการประชุมหรือพบข้อบกพร่อง
- จากการประชุมดังกล่าว สถาบันวิจัยและพัฒนาได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 4-5 เมษายน 2561 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.3 และ 3.4 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอนางรอง

3. ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

- การลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยข้อมูลประกอบด้วย

ภายหลังจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานของตำบลหนองโสน ซึ่งมีข้อมูลดังนี้

1.จำนวนประชากร /ครัวเรือน

จำนวนประชากร : ประชากรทั้งสิ้น 5,540 คน แยกเป็นชาย 2,796 คน หญิง 2,744 คน

จำนวนครัวเรือน : 1,212 ครัวเรือน

2.พื้นที่ภายในตำบล : ตำบลหนองโสน มีเนื้อที่ประมาณ 84 ตารางกิโลเมตร หรือ

52,500 ไร่

3.กิจกรรมการใช้น้ำ : อุปโภคบริโภค เกษตร ปศุสัตว์ อุตสาหกรรม

4.เลือกพื้นที่แหล่งน้ำ 1 แหล่งในตำบล

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลหนองโสน

ชื่อแหล่งน้ำที่ 1 แหล่งที่เลือก	หนองคลองช่องแมวตอนบน
ขนาด/ความจุ	250,000 ลูกบาศก์เมตร
การใช้ประโยชน์	อุปโภคบริโภค ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	18 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	7,500 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้	
1.พืช	- ปลูกข้าว342 ไร่ ข้าวนาปรัง 47 ไร่ ผักสวนครัว 17 ไร่
2.สัตว์	- โค 77 ตัว กระบือ 26 ตัว เป็ด 23 ตัว ไก่ 62 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลหนองโสนร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.หนองโสน เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

4. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

4.1 การจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผน-ผังน้ำระดับตำบล

การจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผนในการจัดทำผังน้ำระดับตำบลนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้ทราบถึงความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) และต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) ทั้งนี้ก็เพื่อความสมดุลน้ำ (Water Balance) หมายถึง ความเสมอกัน ความเท่าเทียมกัน หรือความพอดีกันระหว่าง ต้นทุนน้ำที่มีอยู่และความต้องการใช้น้ำ สามารถเขียนเป็นสมการ คือ

$$\text{Water Supply} = \text{Water Demand}$$

ทั้งนี้การบริหารจัดการน้ำ จำต้องคำนึงถึงหลักความพอดีของสมการดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในตำบล และทำให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติด้วย ดังนั้นทุกตำบล จึงต้องคำนวณหาปริมาณความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) และต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) โดยคิดคำนวณจากสภาพพื้นที่ภายในตำบล มีรายละเอียดดังนี้

ความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) ด้านอุปโภคบริโภค จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร ด้านการเกษตร ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง พืชสวน ไม้ผล ยางพารา คำนวณเป็นไร่ ด้านปศุสัตว์ โค กระบือ สุกร ไก่ เป็ด อื่น ๆ คำนวณเป็นตัว ด้านอุตสาหกรรม ประกอบธุรกิจ ประเภทโรงงาน โรงแรม รีสอร์ท อื่น ๆ

ต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) คิดคำนวณจากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในตำบล ขนาดและปริมาณกักเก็บ หลังจากนั้นจึงนำปริมาณต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) ลบด้วยความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) ผลลัพธ์ที่ได้คือปริมาณการใช้น้ำของตำบล โดยจะต้องจัดทำผังน้ำเพื่อการพัฒนาเป็นลำดับต่อไปซึ่ง

4.2 การจัดทำผังน้ำระดับตำบล

ผังน้ำ (River Schematic Diagram) คือ แผนผังแสดงเส้นทางน้ำและสถานการณ์น้ำจากข้อมูลการตรวจวัดน้ำในพื้นที่ต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยง่าย โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่แผนที่ ภาพถ่ายดาวเทียม เครื่องระบุพิกัดจุด (GPS) คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์เครื่องเขียน ขั้นตอนการจัดทำผังน้ำระดับตำบล

1) ตีกระดาศลอกลายลงบนแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมที่แสดงเส้นชั้นความสูง และอาณาเขตของพื้นที่ตำบลหนองโสน

2) ใช้ปากกาเมจิกวาดเส้นทางน้ำ และแหล่งน้ำ เช่น ห้วย สระ คลอง บึง ลงบนกระดาศลอกลายวาด โดยใช้เส้นตรงแทนเส้นทางน้ำ ศรแทนทิศทางการไหล เรขาคณิตต่าง ๆ แหล่งน้ำ และเขียนชื่อพร้อมความจุของแหล่งน้ำนั้น ๆ

3) คัดลอกลักษณะรูปแบบของเส้นทางน้ำ ทิศทางการไหล และแหล่งน้ำใส่กระดาศชาร์ท โดยการคัดลอกนั้นให้วาดโดยให้ทิศทางการไหลของน้ำมีมุมตั้งฉาก 90 องศา เพื่อง่ายต่อการอ่านแผนที่และการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อแสดงให้เห็นรูปแบบ และรายละเอียดของกระบวนการสร้างผังน้ำ

4) สร้างเส้น หรือรูปทรงของจุดที่ต้องการพัฒนาด้วยปากกาที่มีสีแตกต่างจากในกระดาศชาร์ท เพื่อให้สังเกตเห็นได้ง่าย และต้องเขียนชื่อ พร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ

ซึ่งตำบลหนองโสน ได้รับการอบรมเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2563 สถานที่ ห้องประชุมศิวาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.5 และ 3.6 อบรมทำฝั้่งน้ำตำบลหนองโสน

5. อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำฝั้่งน้ำตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

5.1 ตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนฝั้่งน้ำ สัญลักษณ์ เส้น สี องค์ประกอบอื่น ๆ

การตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนฝั้่งน้ำในระดับตำบลที่ดั้นน้มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ตรวจสอบลักษณะเส้นทางน้ำในฝั้่งน้ำให้เป็นแนวเส้นตรง กรณีที่มีการเปลี่ยนทิศทาง ให้ลากเส้นทำมุมให้ชัดเจน และแยกขนาดของเส้นน้ำหลัก เส้นสาขา และเส้นแขนงให้ชัดเจน

2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแหล่งน้ำ และโครงการ/โครงสร้างแหล่งน้ำ ใส่ข้อมูลโครงการ/โครงสร้างแหล่งน้ำที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้ เช่น ฝาย อ่างเก็บน้ำ และอื่นๆให้ครบถ้วนชัดเจน โดยพิจารณาทุกจุดที่มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำในลำน้ำ เช่น จุดที่มีการดึงน้ำไปใช้ จุดที่มีการกักเก็บปริมาณน้ำ เป็นต้น

3. ตรวจสอบข้อมูลอื่นๆ

- ทิศทางการไหลของน้ำ
- รายละเอียดของแหล่งน้ำหรือโครงสร้างน้ำ เช่น ชื่อ ขนาด ความจุ อัตราการไหล
- ชื่อฝั้่งน้ำ
- ทิศ
- คำอธิบายสัญลักษณ์

5.2 วางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล ทิศทางการไหลของน้ำ สถาปนามิศาสตร์อื่น ๆ

ระดมความคิดจากสมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ นำมาต่อยอดแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล แสดงพื้นที่แหล่งน้ำที่สามารถนำมาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป จากองค์ความรู้ของการเขียนฝั้่งน้ำ เช่น ทิศทางการไหลของน้ำ แสดงเห็นถึงเส้นทางไหลของน้ำ โดยปกติน้ำจะไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำเสมอ เมื่อทราบข้อมูลดังกล่าว ก็จะสามารถวางแผนการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 บอกตำแหน่งของแหล่งน้ำที่จะพัฒนา พร้อมระบุผู้ได้-เสียประโยชน์

กำหนดแนวทางการวางแผนพัฒนา จากการเลือกแหล่งน้ำที่สามารถพัฒนาได้ โดยการแสดงความคิดเห็นและมีมติร่วมกันในการเลือกพื้นที่แหล่งน้ำที่สำคัญและการใช้ประโยชน์มากที่สุด และต้องสร้างองค์ความรู้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่มจากการเสียสละพื้นที่บางส่วนในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่ง มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และแนวทางการแก้ไข เช่น การทำฝาย โครงการแก้มลิง การขุดลอก เป็นต้น

ซึ่งตำบลหนองโสน ได้รับการอบรมเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 สถานที่ ห้องประชุมเฟื่องฟ้า อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษามหาชิริาลงกรณ์ (อาคาร 15) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพ 3.7 การวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล

6. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลหนองโสน

6.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

คำว่า “โครงการ” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Project” ซึ่งหมายถึง แผนงานย่อยที่ประกอบด้วย กิจกรรม หรืองานหลายงานที่ระบุรายละเอียดชัดเจน อาทิ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาดำเนินการ วิธีการหรือขั้นตอนในการดำเนินงาน พื้นที่ในการดำเนินงาน งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานตลอดจน ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ

แผนงานที่ปราศจากโครงการย่อมเป็นแผนงานที่ไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้ ดังนั้นการเขียนโครงการขึ้นมารองรับแผนงาน ย่อมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้ง่ายในการ ปฏิบัติ และง่ายต่อการติดตามและประเมินผลเพราะถ้าโครงการบรรลุผลสำเร็จ นั้นหมายความว่าแผนงาน และนโยบายนั้นบรรลุผลสำเร็จด้วย

โครงการจึงเปรียบเสมือนพาหนะที่นำแผนปฏิบัติการไปสู่การดำเนินงานให้เกิดผล เพื่อไปสู่จุดหมาย ปลายทางตามที่ต้องการ อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมโยงจากแผนงานไปสู่แผนเงิน และแผนคนอีกด้วย ดังนั้น โครงการจึงมีความสัมพันธ์กับแผนงาน (Program) และนโยบาย (Policy) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจาก ลักษณะที่เป็นนามธรรมไปสู่ลักษณะที่เป็นรูปธรรมนั้นจะทำให้หน่วยงานสามารถปฏิบัติได้

6.2 โครงสร้างของโครงการ

การเขียนโครงการจะต้องรู้และเข้าใจโครงสร้างของโครงการเสียก่อนว่าประกอบไปด้วยส่วนใดบ้าง ซึ่ง โดยทั่วไปโครงสร้างของโครงการประกอบด้วย

1. ชื่อโครงการ

การตั้งชื่อโครงการต้องมีความชัดเจน เหมาะสม และเฉพาะเจาะจง เป็นที่เข้าใจได้โดยง่ายสำหรับผู้นำ โครงการไปใช้หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการชื่อโครงการจะบอกให้ทราบว่าทำอะไรบ้าง โครงการที่จัดทำ ขึ้นนั้นทำเพื่ออะไรชื่อโครงการโดยทั่วไปควรจะต้องแสดงลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติลักษณะเฉพาะของโครงการ และจุดมุ่งหมายของโครงการ นอกจากนี้การเขียนโครงการบางโครงการ นอกจากจะมีชื่อโครงการแล้ว ผู้เขียน โครงการอาจจะชื่อกำหนดขึ้นในแผนงานไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นการแสดงให้เห็นว่า โครงการที่กำหนดขึ้นอยู่ในแผนงานอะไร สามารถสนับสนุนและสอดคล้องกับแผนงานนั้นได้หรือไม่ มากน้อย เพียงใด การระบุระดับแผนงานทำให้มองเห็นภาพในมุมกว้างมากขึ้น และช่วยป้องกันปัญหาการทำโครงการ ที่คิดแบบแยกส่วนได้ในระดับหนึ่ง

2. ที่ตั้งโครงการ

2.1 บริเวณบริเวณหัวงาน

พิกัดในแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ลำดับชุด (Series) L7018 ระบาย (Sheets)

พิกัด E..... N.....

ตำแหน่งที่ตั้งของจุดเริ่มต้นของโครงการ ซึ่งสามารถดูได้จากแผนที่ทหาร ตามมาตราส่วน 1: 50,000

2.3 อาคารในลำน้ำบริเวณใกล้เคียงกับจุดที่พิจารณาโครงการ

ลักษณะอาคาร (ระบุหน่วยงานและปีที่ก่อสร้าง)

การก่อสร้างตึก หรือสิ่งปลูกสร้างบริเวณที่ตั้งโครงการนั้น ให้ระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการสร้าง และระบุปีที่ก่อสร้างให้ชัดเจน เพื่อประเมินว่ามีสภาพความคงทนที่ปีสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งปลูกสร้างนั้น ได้หรือไม่

พิกัดในแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ลำดับชุด (Series) L7018 ระบาย (Sheets)

พิกัด E..... N.....

ตำแหน่งที่ตั้งของอาคารที่ก่อสร้างในบริเวณของโครงการ ซึ่งสามารถดูได้จากแผนที่ทหาร ตามมาตราส่วน 1: 50,000

3. เรื่องเดิม (ที่มา)

เป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงปัญหาความจำเป็นหรือความต้องการที่ต้องมีการจัดทำโครงการขึ้นเพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการขององค์กร ชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นในการที่มาของโครงการนั้น ผู้เขียนโครงการจำเป็นต้องเขียนแสดงให้เห็นถึงปัญหาหรือความต้องการ พร้อมทั้งระบุเหตุผลและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อสนับสนุนการจัดทำโครงการอย่างชัดเจน นอกจากนี้อาจต้องเชื่อมโยงให้เห็นว่าโครงการที่เสนอนี้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ หรือนโยบายของชุมชน ท้องถิ่น องค์กร หรือหน่วยงานเจ้าของโครงการและเป็นการวางรากฐานไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ได้จัดทำขึ้น

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการทุกโครงการจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินงานของโครงการ โดยวัตถุประสงค์จะเป็นข้อความที่แสดงถึงความต้องการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ภายในโครงการให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม ซึ่งข้อความที่ใช้เขียนวัตถุประสงค์จะต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ สามารถวัดและประเมินผลได้ โครงการแต่ละโครงการสามารถมีวัตถุประสงค์ได้มากกว่า 1 ข้อ ลักษณะของวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับระดับและขนาดของโครงการ เช่น ถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ วัตถุประสงค์ก็จะมีลักษณะที่กว้างเป็นลักษณะวัตถุประสงค์ทั่วไป หากเป็นโครงการขนาดเล็ก สามารถลงปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมายหรือปฏิบัติงานในลักษณะที่แคบเฉพาะเรื่องเฉพาะอย่าง วัตถุประสงค์ก็จะมีลักษณะเฉพาะ หรือโดยทั่วไปจะเรียกว่า วัตถุประสงค์เฉพาะถึงอย่างไรก็ตามการเขียนวัตถุประสงค์ในโครงการแต่ละระดับ แต่ละขนาดจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันวัตถุประสงค์ของโครงการย่อย จะต้องสัมพันธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการขนาดใหญ่

การเขียนวัตถุประสงค์ควรจะต้องคำนึงถึงลักษณะที่ดี 5 ประการ หรือจะต้องกำหนดขึ้นด้วยความฉลาด (SMART) ดังนี้

S = Sensible (เป็นไปได้) หมายถึง วัตถุประสงค์จะต้องมีความเป็นไปได้ ในการดำเนินงานโครงการ

M = Measurable (วัดได้) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องสามารถวัดและประเมินผลได้

A = Attainable (ระบุสิ่งที่ต้องการ) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีต้องระบุสิ่งที่ต้องการดำเนินงาน อย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากที่สุด

R = Reasonable (เป็นเหตุเป็นผล) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีต้องมีความเป็นเหตุเป็นผลในการปฏิบัติ

T = Time (เวลา) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องมีขอบเขตของเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติงาน การเขียนวัตถุประสงค์ของโครงการมีลักษณะเป็นวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการที่สามารถแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย ดังนั้นการเขียนวัตถุประสงค์จึงควรใช้คำ ที่แสดงถึงความตั้งใจ และเป็นลักษณะเชิงพฤติกรรมเพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานโครงการ เช่น คำว่า อธิบาย พรรณนา เลือกรสร ระบุ สร้างเสริม ประเมินผล ลำดับแยกแยะ แจกแจง กำหนดรูปแบบ และแก้ปัญหา เป็นต้น ดังตัวอย่างการเขียนวัตถุประสงค์โครงการ เช่น

- เพื่อให้สามารถอธิบายถึงวิธีการเขียนโครงการได้
- เพื่อให้สามารถเลือกรสรวิธีการอันเหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพนิสิตฝึกสอน
- เพื่อให้สามารถระบุขั้นตอนในการเตรียมโครงการสอนเกษตรได้
- เพื่อให้สามารถจำแนกแยกแยะข้อดีและข้อเสียของการฝึกงานเกษตรภายในฟาร์ม

นอกจากนี้ยังมีคำที่ควรหลีกเลี่ยง ในการใช้เขียนวัตถุประสงค์ของโครงการ เพราะเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ไม่แสดงแนวทางการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ยากต่อการวัดและประเมินผลการดำเนินงานได้ คำดังกล่าวได้แก่คำว่า เข้าใจ ทราบ ค้นเคย ชาบซึ่ง รู้ซึ่ง เชื่อ สนใจ เคยชิน สำนึก และยอมรับ เป็นต้น ดังตัวอย่างประโยค ต่อไปนี้

- เพื่อให้เข้าใจถึงการดำเนินงานโครงการ
- เพื่อให้สามารถทราบถึงความเป็นมาของปัญหาการปฏิบัติการ
- เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในพระศาสนา

สำหรับการเขียนเป้าหมาย ต้องเขียนให้ชัดเจนเพื่อแสดงให้เห็นผลงานหรือผลลัพธ์ที่ระบุคุณภาพ หรือปริมาณงานที่คาดว่าจะทำให้บังเกิดขึ้นในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดผลงานอาจกำหนดเป็นร้อยละ หรือจำนวนหน่วยที่แสดงปริมาณหรือคุณภาพต่าง ๆ

5. สภาพทั่วไปของพื้นที่โครงการ

5.1 สภาพภูมิประเทศ

กล่าวถึงบริเวณที่ร้องขอโครงการ บรรยายถึงสภาพลักษณะภูมิประเทศ ในภาพรวมครอบคลุม ทั้งพื้นที่โครงการ อาณาบริเวณใกล้เคียง สภาพพื้นดิน การประกอบอาชีพของประชาชนในบริเวณนั้น ๆ และลุ่มน้ำที่ทำการศึกษาจาก ต้นน้ำไล่เลียงไป จนถึงจุดบรรจบน้ำที่จะไหลลงมา

5.2 สภาพลำน้ำบริเวณห้วงงาน

กล่าวถึงสภาพลำน้ำบริเวณที่ตั้งห้วงงานโครงการ ว่ามีขนาดความยาว ความกว้าง และความลึกเป็นเท่าใด ต่อไปถึงลำห้วยไหนบ้าง มีน้ำไหลตลอดปีหรือไม่ ดังนี้

ชื่อลำน้ำจุดที่ตั้งโครงการ.....ขนาดของลำน้ำ [] ใหญ่ [] กลาง [] เล็ก

เป็นสาขาของลำน้ำ.....

อยู่ในเขตลุ่มน้ำ.....

พื้นที่รับน้ำโดยประมาณ.....ตร.กม.

ปริมาณน้ำที่คาดว่าจะไหลผ่านห้วงงานเฉลี่ย.....ลบ.ม./ปี

ปริมาณการไหลของน้ำ [] แรง [] ค่อนข้างแรง [] ปานกลาง [] น้อย [] ไม่มีน้ำไหล

สภาพการไหลของน้ำ [] สม่าเสมอไหลตลอดปี [] ไม่สม่าเสมอ

ลักษณะของทางน้ำ [] หินฟืด [] หินลอย [] กรวดทราย [] ตะกอนทราย

[] ตะกอนดินเหนียว [] อื่น ๆ.....

ขนาดความกว้างของท้องลำน้ำ.....เมตร ความลึกน้ำสูงสุด.....เมตร ความลึกปกติ.....เมตร

ระดับน้ำปีปกติ.....

ระดับน้ำปีประวัติน้ำ.....

ภาพถ่ายระดับน้ำอ้างอิง.....

5.3 สภาพธรณีวิทยาบริเวณห้วงงาน

กล่าวถึงสภาพของผิวดินบริเวณที่ตั้งโครงการ ว่ามีสภาพดินเป็นเช่นไร ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกที่มีอิทธิพล ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นผิว

สภาพรูปตัดขวางของลำน้ำบริเวณห้วงงาน เป็น หน้าตัดรูปสี่เหลี่ยมคางหมู อื่น ๆ

ขนาดความกว้างของท้องลำน้ำ.....เมตร ลาดตลิ่งด้านซ้าย 1 :..... ลาดตลิ่งด้านขวา 1 :.....

ความสูงของตลิ่งลำน้ำ.....เมตร

สภาพของดินข้างตลิ่งบริเวณห้วงงาน [] หน้าผาหิน [] หินลอย [] ดินลูกรัง

[] ดินเหนียว [] อื่น ๆ

5.4 สภาพพื้นที่โครงการตั้งอยู่ในเขต

พื้นที่ป่าไม้บริเวณต้นน้ำ มีลักษณะ

[] ที่สาธารณะประโยชน์ [] เขตป่าสงวน [] เขตอุทยานฯ

[] เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า [] เขตปฏิรูปที่ดิน [] อื่น ๆ.....

ระบุชื่อเขต.....

5.5 สภาพการทำการเกษตรกรรมในเขตพื้นที่รับประโยชน์

5.5.1 ก่อนมีโครงการ

กล่าวถึงเกษตรกร หรือชาวบ้านผู้ใช้น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการนั้น ทำนา ทำสวน ป่าละก็ไร่ ได้ผลผลิตกี่ตัน ใช้ต้นทุนเท่าใด ราคาที่ดินบริเวณนั้น ๆ

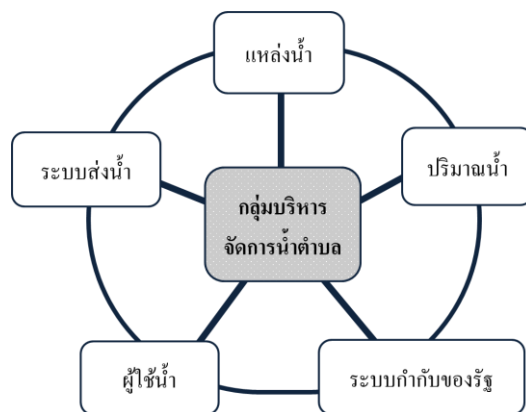
5.5.2 หลังมีโครงการ

กล่าวถึงเกษตรกร หรือชาวบ้านผู้ใช้น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการนั้น ภายหลังจากการมีโครงการมาลงแล้ว ได้ผลผลิตจากการทำนา ทำสวน ป่าละก็ไร่ ได้ผลผลิตกี่ตัน ใช้ต้นทุนเท่าใด

7. อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

7.1 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ

ระบบของการบริหารจัดการน้ำนั้นเป็นส่วนที่สำคัญที่ทั้งหน่วยงานรัฐ และกลุ่มบริหารจัดการน้ำต้องเข้าใจเพื่อให้สามารถมองภาพรวมของการดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในจังหวัดบุรีรัมย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ภาพที่ 3.8 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ

1) (Resource System) แหล่งน้ำ หมายถึง น้ำนิ่ง (น้ำในสระ หนอง บึง กุด อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ) และน้ำไหล (แม่น้ำสายหลัก แม่น้ำสาขา ลำน้ำ ลำห้วย คลอง ฯลฯ) ซึ่งมีที่ตั้งแน่นอนและมีระบบนิเวศที่เหมาะสมให้เกิดการหมุนเวียนขึ้นลงของน้ำอย่างเป็นปกติอยู่

2) (Resource Unit) ปริมาณน้ำ หมายถึง ปริมาณน้ำที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีปริมาณที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับหลายเหตุปัจจัย เช่น ความชื้นสัมพัทธ์ไม่เท่ากัน อุณหภูมิไม่เท่ากัน ปริมาณน้ำฝนไม่เท่ากัน เป็นต้น

3) (Governance System) ระบบกำกับของรัฐ หมายถึง การเข้ามากำกับดูแลทรัพยากรน้ำสาธารณะ โดยรัฐแต่ละแห่งจะมีความเข้มข้นต่างกัน หรือแต่ละประเทศก็จะมีงานต่างกันขึ้นอยู่กับกรอบระบบของแต่ละประเทศ เช่น ในท้องถิ่นของจังหวัดบุรีรัมย์มีการดูแลแหล่งน้ำอยู่หลายระบบขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นเจ้าของแหล่งน้ำนั้น กล่าวคือ หากแหล่งน้ำอยู่ที่ป่าสงวนแห่งชาติก็ต้องใช้น้ำตามกฎหมายระเบียบของป่าสงวนแห่งชาติ หากอยู่ในที่สาธารณะก็ต้องอยู่ในอำนาจของนายอำเภอซึ่งปกติท่านจะมอบอำนาจให้นายกองปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ดูแลหรือก่อนใช้น้ำจะต้องมีการประชุมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันทุกฝ่ายก่อนตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม เป็นต้น

4) (Actors) ผู้บริหารจัดการน้ำ หมายถึง การรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการเพื่อร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ประกอบด้วย ผู้นำในส่วนราชการ ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน เกษตรกร ชาวบ้านที่สนใจด้านการบริหารจัดการน้ำ รวมถึงกันจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจทางปกครองของนายอำเภอแต่ละอำเภอเป็นคนลงนามแต่งตั้งให้มีกลุ่มบริหารจัดการน้ำเพื่อดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำ รวบรวมข้อมูล ดูแลรักษาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นต้น

5) (Irrigation) ระบบส่งน้ำ หมายถึง ในแหล่งน้ำแต่ละแหล่งหากจะสามารถใช้งานเพื่อประโยชน์โดยรวมก็ต้องมีระบบกระจายน้ำไปยังพื้นที่เป้าหมาย ดังนั้นระบบส่งน้ำนี้ถือว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความจำเป็นในการจัดสรรน้ำไปยังพื้นที่เกษตรที่ต้องการเพาะปลูกพืชและพื้นที่ต้องการน้ำอุปโภคบริโภคในพื้นที่ต่าง ๆ ตามขอบเขตที่กำหนด

6) (User) ผู้ใช้น้ำ หมายถึง กลุ่มผู้ใช้น้ำถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกด้านหนึ่งเนื่องจากระบบทั้งหมดที่ถูกออกแบบมาให้สามารถรองรับความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นกลุ่มผู้ใช้น้ำจึงถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระบบที่ดีขึ้น หากมีความเป็นธรรมมากขึ้นหรือเสถียรก็จะขึ้นอยู่กับปัจจัยนี้เป็นตัวชี้วัดนั่นเอง

7.2 ผู้ตรวจโครงการ / ผู้กลั่นกรอง ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ดังนี้

1. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. สภาเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์
3. โครงการชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์
4. สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ซึ่งได้พิจารณาตรวจสอบกลั่นกรองความถูกต้องของโครงการ พร้อมทั้งสอบถามถึงสภาพการใช้งานของแหล่งน้ำ ผู้ได้รับประโยชน์ของโครงการและผู้เสียประโยชน์ รวมถึงโครงการที่จะทำการก่อสร้างผ่านพื้นที่ของใครบ้างและได้มีการเจรจาตกลง ทั้งนี้ผู้แทนยังได้แนะนำการวางแผนการดำเนินการจัดการน้ำแก่กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลหนองโสนเพิ่มเติม

การอบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งตำบลหนองโสน อำเภอหนองโสน จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2563 สถานที่ ห้องประชุมวิจัย 1 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.9 และ 3.10 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ

8. ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)

ภายหลังจากที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำของตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง ได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญจากองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงได้ยื่นโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริม และต่อยอดในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการใช้น้ำในด้านการเกษตร ปศุสัตว์และอุตสาหกรรม ซึ่งหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ที่สามารถยื่นโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน มีดังนี้

1. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดบุรีรัมย์

เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนาประสิทธิภาพระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้ความปลอดภัย และไม่ได้รับความสูญเสียด้านชีวิต และทรัพย์สินที่สืบเนื่องจากสาธารณภัย

สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ชั้น 3 ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โทรศัพท์ 044666556-9

2. สภาเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์

สภาเกษตรกรจังหวัด เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรภายในจังหวัด พร้อมทั้งเป็นหน่วยงานที่คอยประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตรกร เกษตรกร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษาและหน่วยงานรัฐ และยังส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มขององค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกรในจังหวัดในรูปแบบต่าง ๆ สภาเกษตรกรยังเป็นตัวแทนเกษตรกรในการเสนอแนะนโยบายและแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมรวมทั้งราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมที่ไม่เป็นธรรมต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ และคอยให้คำปรึกษาและขอแนะนำแก่เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกร

สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ศูนย์ราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ชั้น2 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โทร,โทรสาร 044-666506

3. โครงการชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ สำนักชลประทานที่ 8 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุลบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ ตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทรศัพท์ / โทรสาร 0 4463 7205

4. สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ มีอำนาจหน้าที่ในการแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติไปเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการวางแผน และเครือข่ายสารสนเทศของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเป็นศูนย์สารสนเทศของจังหวัดเพื่อการบริหารและวางแผนพัฒนาจังหวัด จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งประสานการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดหรือคำของบประมาณของจังหวัด และประสานการจัดทำ

แผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มจังหวัดหรือคำของบประมาณของกลุ่มจังหวัด ดำเนินการด้านการบริหาร ทรัพยากรบุคคลและการพัฒนาระบบราชการของจังหวัด และอำนาจการ ประสาน ปฏิบัติงาน และสนับสนุน งานอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ ศาลากลางจังหวัดบุรีรัมย์ เขากระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000 โทรศัพท์: 044 666 563 โทรสาร : 044 666 563

5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เปิดสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ถึงปริญญาเอก ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาบัณฑิตที่มีความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองและพร้อมที่จะพัฒนาท้องถิ่นตั้งเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย “บัณฑิตมีสำนึกดี มีความรู้คู่คุณธรรม นำชุมชนพัฒนา” ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ยังมียุทธศาสตร์ด้านที่ 1 คือ การพัฒนาท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์และพื้นที่อื่น ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ 439 ถนนจรระ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000 โทรศัพท์ : 044-611221 โทรสาร : 044-612858

ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ยื่นเสนอโครงการต่อหน่วยงานดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2563 ณ หอประชุมวิชาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพที่ 3.11 และ 3.12 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนได้เสนอโครงการ

9. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อยตำบลละ 1 แห่ง ของ ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

9.1 การประชุมเพื่อกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 23 คน โดยมี นายเสาร์ สมหวัง เป็นประธานกลุ่มฯได้ร่วมกันประชุมเพื่อเลือกแหล่งน้ำภายในตำบลหนองโสนจำนวน 1 แห่ง เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำในการพัฒนา โดยมีหลักในการเลือกที่สำคัญคือ การใช้ประโยชน์ ทั้งนี้แหล่งน้ำที่เลือก ขึ้นมานั้นเป็นแหล่งน้ำใช้ในด้านเกษตร ด้านอุปโภคบริโภค และด้านปศุสัตว์ และแหล่งน้ำแห่งนี้จะต้องมี ผู้ใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตำบลบ้านอย่างได้มากที่สุด

9.2 แหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการ

ชื่อ คลองช่องแมวตอนบน ที่ตั้ง ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์
 ละติจูด 14°42'15"N ลองจิจูด 102°55'36"E
 ความจุ 250,000 ลูกบาศก์เมตร

ภาพที่ 3.13 ภาพถ่ายดาวเทียมคลองช่องแมว

การใช้ประโยชน์ดังแสดงในตารางที่ 3.2
ตารางที่ 3.2 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ

การใช้ประโยชน์	อุปโภคบริโภค ปลูกข้าว และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	18 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	24,367 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้	
1.พืช	- ปลูกข้าว342 ไร่ ข้าวนาปรัง 47 ไร่ ผักสวนครัว 17 ไร่
2.สัตว์	- โค 77 ตัว กระบือ 26 ตัว เป็ด 23 ตัว ไก่ 62 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลจรเข้มาก่วมร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.หนองโสน เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

ภาพที่ 3.14 และ 3.15 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนร่วมประชุมวางแผนการบริหารจัดการน้ำ

ภาพที่ 3.16 และ 3.17 คลองช่องแมวตอนบน

10. อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลหนองโสน

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนได้ประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำของแหล่งน้ำคลองช่องแมวตอนบน ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2563 เพื่อตกลงการใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อให้ได้ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง โดยมีผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้นจำนวน 18 ครัวเรือน ใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรในการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งที่ประชุมมีมติยอมรับการทำเกษตรของทุกครัวเรือน ดังปรากฏในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ข้อมูลการออกแบบการใช้น้ำจากคลองช่องแมวตอนบน

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง	
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)
1	1	ข้าวนาปี	15	โค	14
		-	-	กระปือ	5
2	2	ข้าวนาปี	13	โค	20
		-	-	ไก่	10
3	3	ข้าวนาปี	15	โค	8
		ตะไคร้	0.5	เป็ด	15
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	1	ไก่	8
4	4	ข้าวนาปี	22	โค	12
		ผักชี	1	เป็ด	8
5	5	ข้าวนาปี	9	กระปือ	9
		คะน้า	1	ไก่	20
		มะเขือเทศ	0.5	-	-
		แตงกวา	1	-	-
6	6	ข้าวนาปี	12	กระปือ	12
		ผักกาด	0.5	-	-
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	2	-	-
7	7	ข้าวนาปี	20	โค	14
		คะน้า	0.5	ไก่	14
8	8	ข้าวนาปี	28	โค	9
		ข้าวนาปรัง	7	ไก่	10
9	9	ข้าวนาปี	15	-	-
		ข้าวนาปรัง	10	-	-
10	10	ข้าวนาปี	30	-	-
		ข้าวนาปรัง	12	-	-
11	11	ข้าวนาปี	15	-	-
		ข้าวนาปรัง	8	-	-
12	12	ข้าวนาปี	14	-	-

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง	
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)
		ข้าวนาปรัง	10	-	-
13	13	ข้าวนาปี	23	-	-
		ถั่วพืยกยาว	2	-	-
14	14	ข้าวนาปี	28	-	-
15	15	ข้าวนาปี	23	-	-
		ถั่วพืยกยาว	0.5	-	-
		แตงกวา	1	-	-
16	16	ข้าวนาปี	20	-	-
		กวางตุ้ง	0.5	-	-
17	17	ข้าวนาปี	18	-	-
		คะน้า	0.5	-	-
		กระเพรา	0.5	-	-
		แตงกวา	2	-	-
18	18	ข้าวนาปี	22	-	-

11. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลหนองโสน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตำบลหนองโสนใช้ประโยชน์จากคลองช่องแมวตอนบนมีรายได้ และการเปลี่ยนแปลง โดยเปรียบเทียบระหว่างปี 2561 และ 2562 ดังปรากฏในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลหนองโสน

หัวข้อแบบสอบถาม	ข้อมูลปี 61	ข้อมูลปี 62
ชื่อแหล่งน้ำที่ 1 แหล่งที่เลือก	หนองคลองช่องแมวตอนบน ตั้งอยู่หมู่ 9 ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง	หนองคลองช่องแมวตอนบน ตั้งอยู่หมู่ 9 ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง
ขนาด/ความจุ	- ความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร - ความจุที่วัดได้ 200,000 ลูกบาศก์เมตร	- ความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร - ความจุที่วัดได้ 250,000 ลูกบาศก์เมตร
การใช้ประโยชน์	เกษตรกรรม ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง	เกษตรกรรม ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	18 ครัวเรือน	18 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	18,972 บาท/เดือน	24,367 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง	เกษตรกรรม ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้ 1. พืช 2. สัตว์	- ปลูกข้าว 297 ไร่ ผักสวนครัว 14 ไร่ 2 งาน - โค 57 ตัว กระบือ 24 ตัว เป็ด 28 ตัว ไก่ 54 ตัว	- ปลูกข้าว 342 ไร่ ข้าวนาปรัง 47 ไร่ ผักสวนครัว 17 ไร่ - โค 77 ตัว กระบือ 26 ตัว เป็ด 23 ตัว ไก่ 62 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลหนองโสนร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.หนองโสน เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลหนองโสนร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.หนองโสน เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

บทที่ 4 ผลการปฏิบัติการในพื้นที่

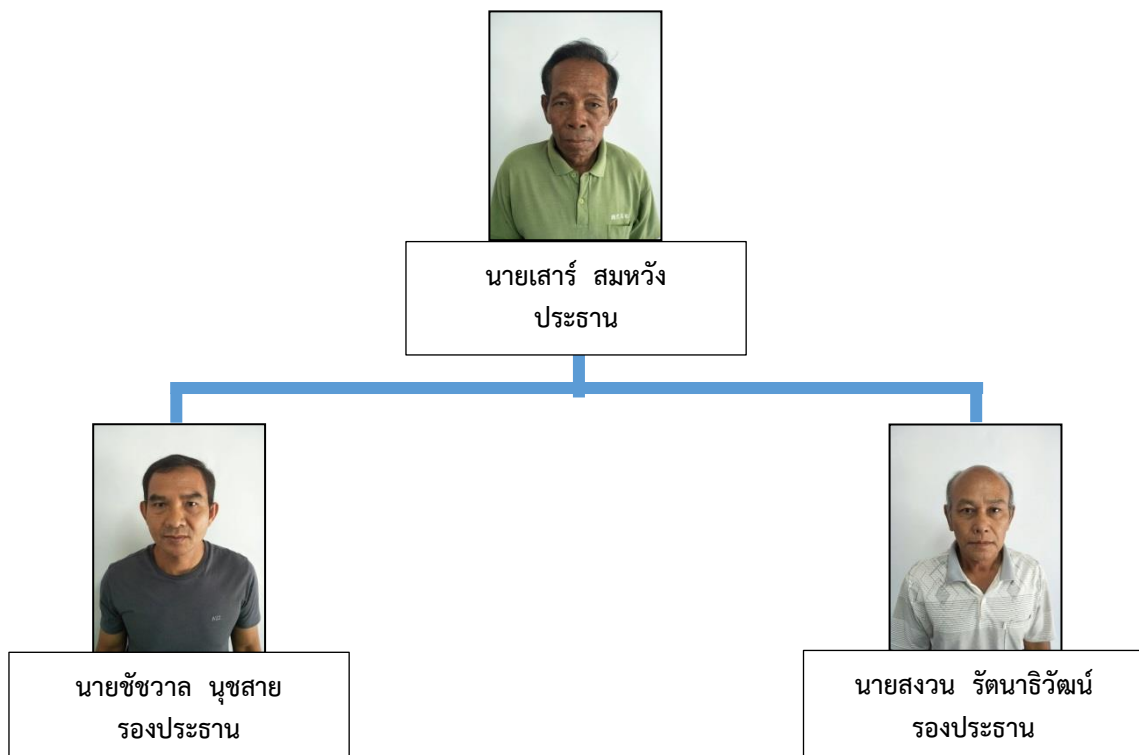
การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์รวมทั้งสิ้น 14 ตำบลซึ่งมีผลของการพัฒนาที่สามารถเห็นได้เป็นรูปธรรมดังจะได้นำเสนอโดยมีหัวข้อดังนี้

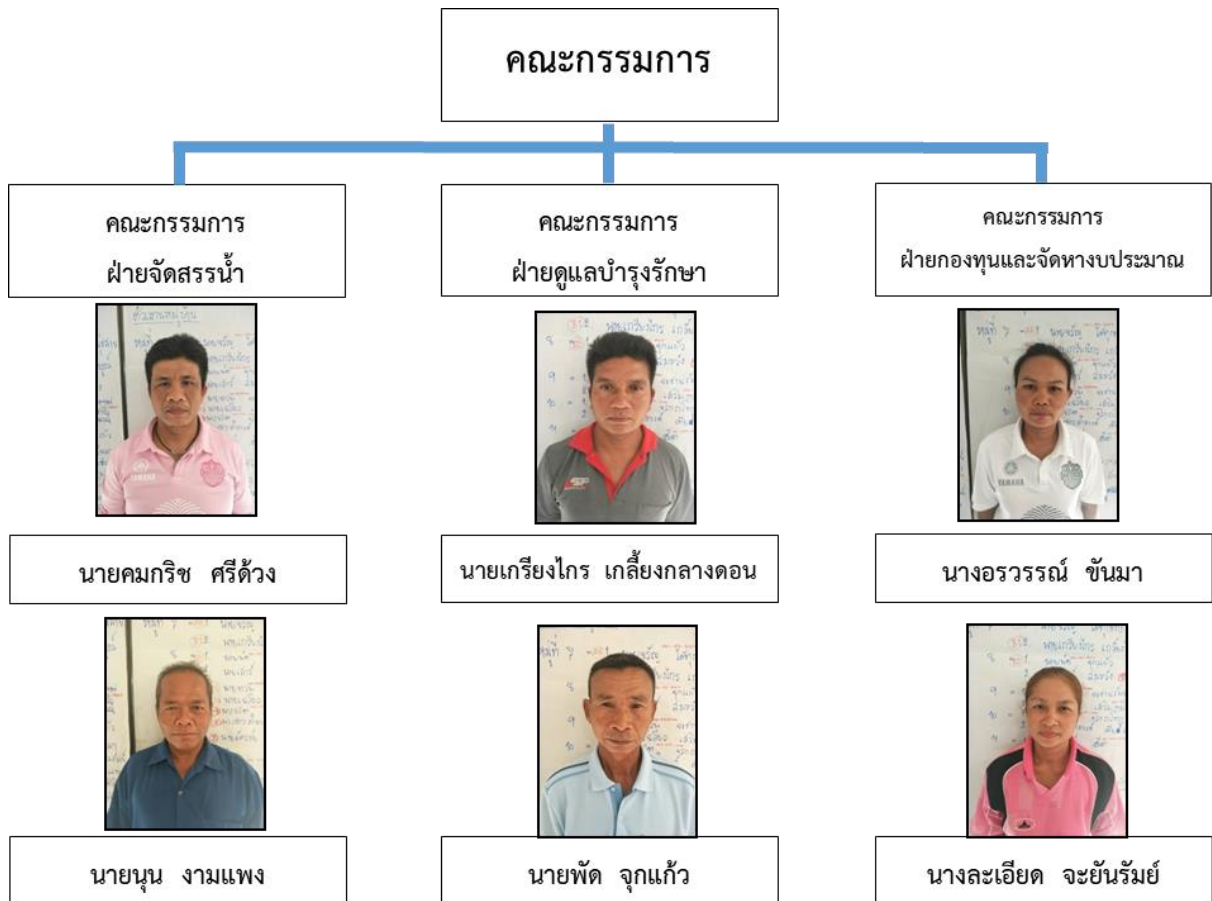
1. ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น
3. ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของงบประมาณสนับสนุนต่อไป
4. ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ
5. มีระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนอย่างน้อย 1 ระบบ
6. มีการดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้น้ำชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

1. ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนมีความเข้าใจการบริหารจัดการกลุ่มและการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้ยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 23 คน และได้รับความอนุเคราะห์จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงาน ยิ่งส่งเสริมให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น ดังเห็นได้จากโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนฯ

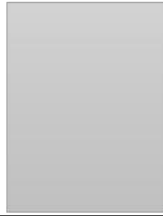
โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคลองช่องแมวตอนบน - ลำปะเทีย
ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

นายทองใบ โกศล

นายทวน จะชานรัมย์

นางสาวอาทิตยา รักษาภักดี

นายจรูญ ศรีแก้ว

นายเจลีว เสริมงาม

นายสาคร แปรรัมย์

นายจรูญ ได้ทุกทาง

นายสำราญ คนงาม

2. ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น ตารางที่ 4.1 สํารวจการใช้ประโยชน์จากคลองช่องแมวตอนบน ตำบลหนองโสน ด้านการเกษตร

ร.น.	ครัวเรือน	ด้านการเกษตรเพาะปลูกพืช (ไร่)																									
		ข้าวนาปี*	ข้าวนาปรัง	ถั่วลิสง	หอมแดง	ผักชี	ผักกาด	คะน้า	กวางตุ้ง	ถั่วพื้กยาว	มะเขือ	มะเขือเทศ	กระเพรา	โหระพา	แมงลัก	สาระแหน่	ผักชีใบ	ตะไคร้	ข้าวโพด	ข้าวโพด	แตงกวา	บวบ	ฟาง	กล้วย	มะละกอ	มะม่วง	อื่น ๆ
1	1	15																									
2	2	13																									
3	3	15																0.5	1								
4	4	22				1																					
5	5	9					1				0.5										1						
6	6	12				0.5													2								
7	7	20					0.5																				
8	8	28	7																2								
9	9	15	10																								
10	10	30	12																								
11	11	15	8																								
12	12	14	10																								
13	13	23							2																		
14	14	28																									
15	15	23							0.5												1						
16	16	20						0.5																			
17	17	18					0.5				0.5										2						

ไร่	ครัวเรือน	ด้านการเกษตรเพาะปลูกพืช (ไร่)																									
		ข้าวนาปี*	ข้าวนาปรัง	ถั่วลิสง	หอมแดง	ผักชี	ผักกาด	คะน้า	กวางตุ้ง	ถั่วพืยกยาว	มะเขือ	มะเขือเทศ	กระเพรา	โหระพา	แมงลัก	สะระแหน่	ผักชีใบ	ตะไคร้	ข้าวโพด	ข้าวโพด	แตงกวา	บวบ	งพวน	กล้วย	มะละกอ	เงาะ	ผลไม้
18	18	22																									
รวม		342	47	0	0	1	0.5	2	0.5	2.5	0	0.5	0.5	0	0	0	0	0.5	3	2	4	0	0	0	0	0	

จากตารางที่ 4.1 พบว่าการใช้ประโยชน์จากจากคลองช่องแมวตอนบน ตำบลหนองโสน ในด้านการเกษตรมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 18 ครัวเรือน และส่วนใหญ่จะปลูกข้าวนาปีรวมทั้งสิ้น 342 ไร่ ข้าวนาปรัง 47 ไร่ และมีการปลูกพืชผักสวนครัวจำนวน 10 ครัวเรือน มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 17 ไร่

ตารางที่ 4.2 สํารวจการใช้ประโยชน์จากคลองช่องแมวตอนบน ตำบลหนองโสน ด้านปศุสัตว์ และอุปโภคบริโภค

ที่	ครัวเรือน	สมาชิก(คน)	ด้านปศุสัตว์ (ตัว)					
			โค	กระบือ	เป็ด	สุกร	ไก่	อื่น ๆ
1	1	4	14	5				
2	2	2	20				10	
3	3	4	8		15		8	
4	4	5	12		8			
5	5	3		9			20	
6	6	3		12				
7	7	2	14				14	
8	8	4	9				10	
9	9	5						
10	10	2						
11	11	4						
12	12	4						
13	13	5						
14	14	3						
15	15	2						
16	16	3						
17	17	4						
18	18	4						
รวม		63	77	26	23	0	62	0

จากตารางที่ 4.2 พบว่าการใช้ประโยชน์จากคลองช่องแมวตอนบน ตำบลหนองโสน ในด้านการปศุสัตว์และการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนเป็นดังนี้ ด้านการอุปโภคบริโภคมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 18 ครัวเรือน มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 63 คน ด้านการปศุสัตว์ จำแนกสัตว์ได้ 4 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด ไก่ และสัตว์ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ โค จำนวน 77 ตัว รองลงมาคือ ไก่ จำนวน 62 ตัว รองลงมาคือ กระบือ 26 จำนวน 26 ตัว และเป็ด จำนวน 23 ตัว โดยมีครัวเรือนที่เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด 8 ครัวเรือน

ตารางที่ 4.3 ความต้องการใช้น้ำต่อครัวเรือนตำบล

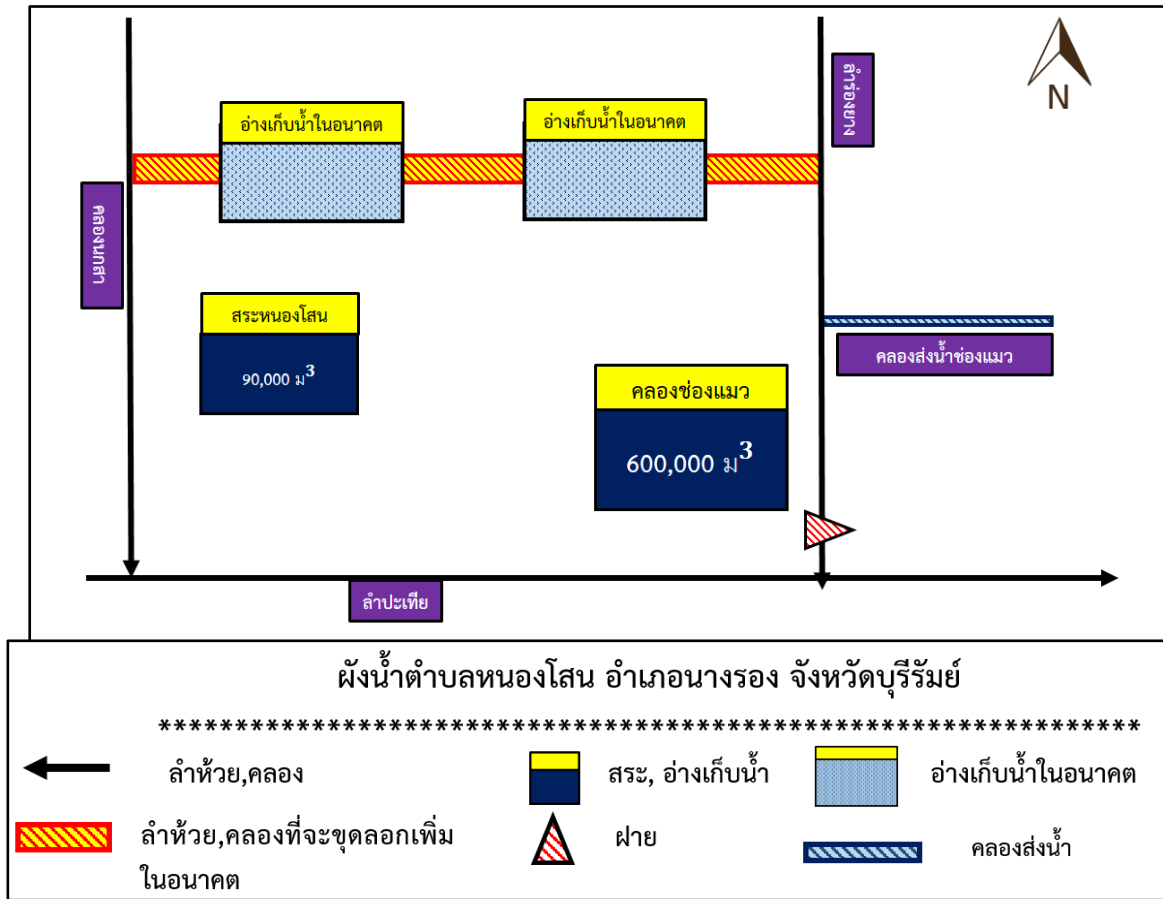
ที่	ครัวเรือน	สมาชิก (คน)	ความต้องการในการใช้น้ำ (ลบ.ม./ปี)			ความต้องการ ใช้น้ำของ ครอบครัว (ลบ.ม./ปี)
			อุปโภคบริโภค	เกษตร	ปศุสัตว์	
1	1	4	175.2	18,660	554.8	19,390
2	2	2	87.6	16,172	594.95	16,854.55
3	3	4	175.2	20,230.5	258.785	20,664.49
4	4	5	219	27,669	359.16	28,247.16
5	5	3	131.4	12,193	284.7	12,609.1
6	6	3	131.4	16,049	350.4	16,530.8
7	7	2	87.6	25,030.5	424.13	25,542.23
8	8	4	175.2	43,642	273.75	44,090.95
9	9	5	219	29,820	-	30,039
10	10	2	87.6	50,712	-	50,799.6
11	11	4	175.2	27,588	-	27,763.2
12	12	4	175.2	28,576	-	28,751.2
13	13	5	219	29,656	-	29,875
14	14	3	131.4	34,832	-	34,963.4
15	15	2	87.6	29,119	-	29,206.6
16	16	3	131.4	25,003	-	25,134.4
17	17	4	175.2	24,423.5	-	24,598.7
18	18	4	175.2	27,368	-	27,543.2
	รวม	63	2,759.4	486,743.5	3,100.675	492,603.6

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นถึงปริมาณความต้องการใช้น้ำจากกิจกรรม 3 ประเภท ได้แก่ ด้านการอุปโภคบริโภค ด้านเกษตร ด้านปศุสัตว์ ซึ่งกิจกรรมที่มีความต้องการใช้น้ำมากที่สุดคือ ด้านการเกษตรมีความต้องการในการใช้น้ำ 486,743.5 ลูกบาศก์เมตรต่อปี รองลงมาคือด้านปศุสัตว์มีความต้องการในการใช้น้ำ 3,100.675 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และด้านการอุปโภคบริโภคมีความต้องการในการใช้น้ำ 2,759.4 ลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 18 ครัวเรือน มีความต้องการในการใช้น้ำของครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 492,603.6 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ปริมาณความต้องการใช้น้ำของประชาชนตำบลหนองโสนมีความต้องการมากกว่าปริมาณของน้ำในคลองช่องแมวตอนบน ซึ่งความจุของคลองช่องแมวตอนบน นั้นมีความจุทั้งสิ้น 250,000 ลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ 492,603.6 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนจึงได้หาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำให้สามารถจุน้ำได้เพิ่มขึ้นโดยการผันน้ำจากลำปะเทียเข้าคลองช่องแมวตอนบน เนื่องจากความจุสุทธิของของคลองช่องแมวตอนบนนั้น มีความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร การผันน้ำทำเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำและเป็นแนวทางในการป้องกันภัยแล้งในช่วงฤดูฝนทั้งช่วงภายในตำบลหนองโสน

3. ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของงบประมาณสนับสนุนต่อไป

ภายหลังการอบรมจัดทำผังน้ำระดับตำบลทำให้ กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนมีผังน้ำระดับตำบลดังนี้

ภาพที่ 4.1 ผังน้ำตำบลหนองโสน

ภายในตำบลหนองโสนมีแหล่งน้ำสาธารณะหลักมีประมาณ 2 แห่ง ภายในตำบล มีความจุน้ำรวมทั้งสิ้น 690,000 ลูกบาศก์เมตร แต่ความจุที่วัดได้นั้นมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากรภายในชุมชนทางกลุ่มฯจึงมีความเห็นที่จะผันน้ำจากลำปะเทียมายังคลองช่องแมวตอนบน และได้วางแผนขุดอ่างเก็บน้ำในอนาคต และทำเป็นระบบคลองส่งน้ำ ดังแสดงในผัง

4. ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำของตำบลหนองโสน รายละเอียดดังนี้

1. ชื่อโครงการ

ขุดลอกคลองช่องแมวตอนบน 2 บ้านโคกกว่านถึงต้นตาลบ้านบุคราม ตำบลหนองโสน อำเภอ
นางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

2. วัตถุประสงค์

2.1 ขุดลอกคลองช่องแมวตอนบน ช่วงบ้านโคกกว่านถึงต้นตาลบ้านบุครามให้มีความลึก
เพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มปริมาณการกักเก็บน้ำ

2.2 ใช้สำหรับการผลิตน้ำประปาหมู่บ้านและภายในชุมชนใกล้เคียง

2.3 เพื่อให้ราษฎรมีน้ำใช้เพื่ออุปโภค – บริโภค ในการประกอบอาชีพทางเกษตรและเลี้ยงสัตว์
ในฤดูแล้งและเพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรก่อให้เกิดรายได้ทำให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น

2.4 สร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน ในการที่จะใช้ประโยชน์จากพื้นที่กักเก็บน้ำ
ของชุมชน

2.5 ชุมชนได้เรียนรู้การบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่เกษตร ลดปัญหาน้ำท่วมพื้นที่
เกษตรของชุมชนในช่วงฤดูน้ำหลาก

3. ลักษณะงาน

ขุดลอกคลองช่องแมวตอนบน เพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำให้มากขึ้นจากเดิม

4. งบประมาณ

จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.1 ชลประทาน

4.2 กรมทรัพยากรและธรรมชาติ

4.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

4.4 หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ (นพค.)

4.5 อื่น ๆ

5. พื้นที่เป้าหมาย

ขุดลอกคลองช่องแมวตอนบน ตอนบน 2 บ้านโคกกว่านถึงต้นตาลบ้านบุคราม กว้าง 100
เมตร ยาว 1,370 เมตร

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำในคลองช่องแมวตอนบน ได้รับการขุดลอก
เพิ่มขึ้น ปริมาณการกักเก็บน้ำเพิ่มขึ้น

6.2 สามารถแก้ไขปัญหาฝนทิ้งช่วงในฤดูการผลิตหลัก (ทำนา)

6.3 สามารถใช้ประโยชน์ในการผลิตน้ำประปาหมู่บ้านภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง

6.4 สามารถมีน้ำใช้ในการอุปโภค – บริโภค ได้อย่างพอเพียงต่อความต้องการ

6.5 สามารถใช้ประโยชน์ในการทำเกษตร เช่น ปลูกพืชผัก และการเลี้ยงสัตว์

6.6 สร้างอาชีพเสริมรายได้ให้กับคนในชุมชนในการที่จะใช้ประโยชน์จากพื้นที่กักเก็บน้ำของ
ชุมชน

6.7 ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนไปได้ในอนาคต

6.8 สามารถแก้ไขปัญหาขาดน้ำเพื่อการผลิตในช่วงนอกฤดูกาลผลิต ชุมชนไม่ต้องอพยพไปขายแรงงานต่างถิ่นและสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนไปได้ในอนาคต

6.9 เกิดความสามัคคี ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ การมีส่วนร่วม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ของชุมชน

7. ระยะเวลา

ระยะเวลาการดำเนินการทั้งสิ้น 12 เดือน

8. การประเมินผล

- ภายหลังจากการดำเนินการเสร็จสิ้น ประชาชนในพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ

- มีการวางแผนการใช้น้ำและการเพาะปลูกพืชอย่างชัดเจน ด้วยวิธีการคำนวณหาปริมาณน้ำต้นทุน

- จะต้องมีการวางมาตรการในการใช้น้ำ โดยมีระเบียบข้อบังคับ

9. เอกสารแนบโครงการ

9.1 โครงการ

9.2 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ

9.3 บันทึกการประชุมหา มติ

- รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

- ภาพถ่าย

- ขอใช้พื้นที่รถผ่าน (หนังสือยินยอมให้พื้นที่)

9.4 แบบฟอร์มสำรวจโครงการ

9.5 แผนที่ บริเวณหนองน้ำและพื้นที่ใกล้เคียงพอสังเขป

9.6 ภาพถ่ายบริเวณที่ทำการขุดลอก

9.7 รายชื่อผู้ได้รับประโยชน์

5. มีระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนอย่างน้อย 1 ระบบ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน ได้มีกระบวนการในการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า โดยระบบที่กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลหนองโสนใช้แบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านการจัดหาน้ำ ด้านการจัดเก็บน้ำ ด้านการจัดสรรน้ำ และด้านการบำรุงรักษาดูแล

ด้านการจัดหาน้ำ เป็นกระบวนการขั้นแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก กลุ่มบริหารจัดการน้ำแต่ละกลุ่มจะต้องมีกระบวนการในคิด และลงมือทำในการหาน้ำมาเติมในแหล่งจัดเก็บเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้ด้านต่าง ๆ กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนได้มีแนวคิดที่จะหาน้ำมาเติมยังคลองช่องแมวตอนบนให้เพียงพอต่อความต้องการด้วยวิธีการ คือ การผันน้ำจากลำปะเทีย มายังคลองช่องแมวตอนบน และวางแผนขุดคลองตักน้ำ วิธีนี้เป็นวิธีการขุดคลองขึ้นมาใหม่เพื่อคอยดักเก็บน้ำฝนตามฤดูกาลให้ได้มากที่สุดเพื่อกักเก็บไว้ตลอดทั้งปี

ด้านการจัดเก็บ เป็นกระบวนการขั้นที่สอง หลังจากที่แหล่งน้ำมีน้ำเข้ามาเก็บแล้วกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนต้องมีวิธีการในการกักเก็บน้ำให้อยู่รอดตลอดทั้งปีและเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำด้วย เนื่องจากสภาพคลองช่องแมวตอนบนได้มีการใช้งานมานานหลายสิบปีทำให้มีสภาพตื้นเขิน ตะกอนก้นคลอง ช่องแมวตอนบนเป็นจำนวนมาก กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนจึงมีแนวคิดที่จะขุดลอกคลองช่องแมวตอนบนแห่งนี้เพื่อให้สามารถรองรับน้ำฝนที่จะตกลงมาในปีนี้ได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มยังได้สำรวจบริเวณรอบคลองช่องแมวตอนบนเพื่อตรวจสอบรอยรั่วซึมของคลองช่องแมวตอนบนเป็นการป้องกันการสูญเสียน้ำโดยเปล่าประโยชน์

ด้านการจัดสรรน้ำ เป็นกระบวนการในการแจกจ่ายน้ำที่มีอยู่ให้กับผู้ที่มีความต้องการใช้ทั้งในด้านการเกษตร ด้านการปศุสัตว์ ด้านอุปโภคบริโภค ทั้งนี้การจัดสรรน้ำนั้นต้องอยู่ในความเป็นธรรม มีเหตุมีผลในการจัดสรร กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับน้ำทุกคนจะต้องได้รับความเป็นธรรมโดยเสมอภาค ทุกคนที่ใช้น้ำต้องรับรู้รับทราบเกณฑ์การใช้น้ำร่วมกันและเกิดความพึงพอใจในการได้รับน้ำ การเพาะปลูกพืชของแต่ละครัวเรือนมีอัตราการต้องการน้ำที่ต่างกัน และพื้นที่ในการเพาะปลูกก็แตกต่างกันด้วย โดยกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนจึงได้จัดการประชุมการใช้น้ำคลองช่องแมวตอนบนเพื่อวางแผนแนวทางในการใช้น้ำร่วมกัน โดยการจัดสรรน้ำนั้น ให้เป็นไปดังนี้

- 1) การดึงน้ำขึ้นคลองช่องแมวตอนบนจะให้ผ่านคลองส่งน้ำหรือโดยการสูบน้ำก็ได้
- 2) การคิดค่าบริการสูบน้ำ คำนวณตามจำนวนชั่วโมงที่ขอใช้น้ำ
- 3) ในการกำหนดอัตราค่าบริการสูบน้ำเป็นรายชั่วโมง สามารถกำหนดได้โดยการคำนวณจากจำนวนยูนิตไฟฟ้าที่ใช้ในการเดินเครื่องสูบน้ำต่อชั่วโมง แล้วจำนวนยูนิตที่ได้คูณกับอัตราค่ากระแสไฟฟ้า

อัตราค่าบริการสูบน้ำ ต่อชั่วโมง (บาท/ชั่วโมง)	=	จำนวนยูนิตไฟฟ้า ที่ใช้ในการเดินเครื่องสูบน้ำ ต่อชั่วโมง (ยูนิต/ชั่วโมง)	×	จำนวนยูนิตไฟฟ้า ที่ใช้ในการเดินเครื่องสูบน้ำต่อ ชั่วโมง (ยูนิต/ชั่วโมง)
---	---	--	---	--

ตัวอย่าง การเดินเครื่องสูบน้ำเวลา 1 ชั่วโมง ใช้กระแสไฟฟ้า 150 ยูนิต อัตราค่ากระแสไฟฟ้าที่ทางราชการเรียกเก็บยูนิตละ 0.60 บาท นำอัตรากระแสไฟฟ้าต่อยูนิตไปคำนวณอัตราค่าบริการ

สูบน้ำต่อชั่วโมง โดยนำอัตราค่ากระแสไฟฟ้าต่อยูนิตไฟฟ้าที่ใช้ใน 1 ชั่วโมง ดังนี้ $150 \times 0.06 = 120$ บาท อัตราค่าบริการสูบน้ำต่อชั่วโมงที่ได้คือ 120 บาท

สูตร การคิดค่าบริการสูบน้ำเมื่อกำหนดอัตรากำหนดค่าบริการสูบน้ำต่อชั่วโมง

$$\begin{array}{l} \text{ค่าบริการสูบน้ำ} \\ \text{(บาท)} \end{array} = \begin{array}{l} \text{จำนวนชั่วโมงที่ใช้สูบน้ำ} \\ \text{(ชั่วโมง)} \end{array} \times \begin{array}{l} \text{อัตราค่าบริการสูบน้ำต่อชั่วโมง} \\ \text{(บาท/ชั่วโมง)} \end{array}$$

ตัวอย่าง สมาชิกขอสูบน้ำเป็นเวลา 3 ชั่วโมง และพนักงานสูบน้ำได้เดินเครื่องสูบน้ำเป็นเวลา 3 ชั่วโมง ตามที่สมาชิกขอใช้น้ำ ดังนั้น สมาชิกจะเสียค่าบริการสูบน้ำเป็นเงิน 3×135 บาท เท่ากับ 405 บาท

- 4) ให้คณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจตราสังเกตการสูบน้ำตามอัตราที่ขอใช้น้ำ
- 5) ทั้งนี้ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ใช้น้ำเกินอัตราที่แจ้งความจำนงขอใช้ โดยปรับเป็นเงิน 1,000 บาท/ครั้ง

ด้านการบำรุงรักษาดูแล ภายหลังจากที่การจ่ายน้ำให้แก่ประชาชนที่มีความต้องการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้น้ำที่มีอยู่ในแหล่งน้ำภายในตำบลเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดคือการบำรุงรักษาและช่วยกันดูแล อันจะเป็นหน้าที่ของผู้ใช้น้ำทุกคนที่จะต้องช่วยกัน โดยกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนได้ร่วมกันวางแผนการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำภายในตำบลให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าแก่การลงทุน ดังนี้

- 1) แต่งตั้งผู้กำกับดูแลแหล่งน้ำ แหล่งน้ำสาธารณะภายในตำบลหนองโสนมีมากมายหลายแห่งการ ฉะนั้นคณะกรรมการกลุ่มฯจึงต้องตระเวนดูแหล่งน้ำที่มีการใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง
- 2) เมื่อเกิดเหตุการณ์ล้นล้นเปิดน้ำ สูบน้ำ ปล่อยน้ำ หรือสร้างความสูญเสียให้แก่แหล่งน้ำให้แจ้งเหตุมาที่กลุ่มเพื่อดำเนินการแก้ไขอย่างทันท่วงที
- 3) กลุ่มมีการนัดหมายทำกิจกรรมอยู่เป็นระยะเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และพัฒนาแหล่งน้ำเช่น การทำความสะอาดรอบแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง การประชุม เป็นต้น
- 4) การรักษาเครือข่ายแท้ เป็นการสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้วยการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ
- 5) มีกฎกติกาการใช้น้ำ เพื่อเป็นการควบคุม ป้องกัน ดูแลแหล่งน้ำให้สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

จากการสำรวจการใช้น้ำของประชาชนตำบลหนองโสนจากคลองช่องแมวตอนบน ตำบลหนองโสนพบว่าประชาชนใช้ประโยชน์จากคลองช่องแมวตอนบนแห่งนี้ 3 ด้านได้แก่ ด้านอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านการปศุสัตว์ ทั้งนี้การใช้น้ำเป็นต้นทุนเพื่อการเพิ่มรายได้ของประชาชนที่ใช้น้ำจากแหล่งนี้มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 18 ครัวเรือน โดยจะต้องเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นการเพิ่มขึ้นของรายได้ ซึ่งเทียบระหว่างปี 2561 และปี 2562

ในปี 2561 ปริมาณน้ำฝนที่ตกในจังหวัดบุรีรัมย์มีปริมาณค่อนข้างน้อยส่งผลให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำไม่ปลูกพืชมาก เพื่อประหยัดน้ำไว้ในการอุปโภคบริโภค รายละเอียดการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ปรากฏ ตารางที่ 4.4 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
1	1	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
2	2	ข้าวนาปี	13	112,745	112,745
3	3	ข้าวนาปี	15	130,091	156,091
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	1	26,000	
4	4	ข้าวนาปี	20	173,454	181,454
		ผักชี	1	8,000	
5	5	ข้าวนาปี	9	78,054	238,734
		คะน้า	1	29,480	
		มะเขือเทศ	0.5	11,200	
		แตงกวา	1	120,000	
6	6	ข้าวนาปี	12	104,073	156,073
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	2	52,000	
7	7	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
8	8	ข้าวนาปี	20	173,454	221,454
		ข้าวโพดเหลือง	2	48,000	
9	9	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
10	10	ข้าวนาปี	25	216,818	216,818
11	11	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
12	12	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
13	13	ข้าวนาปี	18	156,109	255,109
		ถั่วฝักยาว	2	99,000	
14	14	ข้าวนาปี	20	173,454	173,454
15	15	ข้าวนาปี	18	156,109	276,109
		แตงกวา	1	120,000	
16	16	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
17	17	ข้าวนาปี	18	156,109	430,849

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
		คะน้า	0.5	14,740	
		กระเพรา	0.5	20,000	
		แตงกวา	2	240,000	
18	18	ข้าวนาปี	20	173,454	173,454

ตารางที่ 4.5 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากสัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
1	1	โค	8	249,264	425,414
		กระบือ	5	176,150	
2	2	โค	10	311,580	312,480
		ไก่	10	900	
3	3	โค	8	249,264	250,764
		เป็ด	10	780	
		ไก่	8	720	
4	4	โค	12	373,896	374,520
		เป็ด	8	624	
5	5	กระบือ	9	317,070	318,150
		ไก่	12	1,080	
6	6	กระบือ	10	352,300	352,300
7	7	โค	10	311,580	312,840
		ไก่	14	1,260	
8	8	โค	9	280,422	281,322
		ไก่	10	900	
9	9	-	-	0	0
10	10	-	-	0	0
11	11	-	-	0	0
12	12	-	-	0	0
13	13	-	-	0	0
14	14	-	-	0	0
15	15	-	-	0	0
16	16	-	-	0	0
17	17	-	-	0	0
18	18	-	-	0	0

ตาราง 4.6 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
1	1	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
2	2	ข้าวนาปี	13	9,100	3,900	390	780	4,940	715	1,456	7,800	1,300	13,000	43,381	43,381
3	3	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	52,915
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
4	4	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	69,600
		ผักชี	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
5	5	ข้าวนาปี	9	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	37,183
		คะน้า	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
		มะเขือเทศ	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
6	6	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	45,764
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
7	7	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
8	8	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	72,460
		ข้าวโพดเหลือง	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
9	9	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
10	10	ข้าวนาปี	25	17,500	7,500	750	1,500	9,500	1,375	2,800	15,000	2,500	25,000	83,425	83,425
11	11	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
12	12	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
13	13	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	65,786
		ถั่วพืยกยาว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
14	14	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	66,740
15	15	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	62,926
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
16	16	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
17	17	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	68,646
		คะน้า	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		กระเพรา	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		แตงกวา	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
18	18	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	66,740

ตารางที่ 4.7 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
1	1	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	180,700
		กระบือ	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	
2	2	โค	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	139,650
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
3	3	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	112,370
		เป็ด	10	100	300	50	50	50	100	650	
		ไก่	8	80	240	40	40	40	80	520	
4	4	โค	12	24,000	43,200	2,400	3,600	6,000	87,600	166,800	167,320
		เป็ด	8	80	240	40	40	40	80	520	
5	5	กระบือ	9	18,000	32,400	1,800	2,700	4,500	65,700	125,100	125,880
		ไก่	12	120	360	60	60	60	120	780	
6	6	กระบือ	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	139,000
7	7	โค	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	139,910
		ไก่	14	140	420	70	70	70	140	910	
8	8	โค	9	18,000	32,400	1,800	2,700	4,500	65,700	125,100	125,750
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษาโรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.8 รายได้ต่อครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2561

ที่	ครัวเรือน	ผลผลิตทางการเกษตร (บาท)		ผลผลิตด้านปศุสัตว์ (บาท)		รายได้ต่อครัวเรือน(บาท)
		รายได้	ต้นทุน	รายได้	ต้นทุน	
1	1	130,091	50,055	425,414	180,700	324,750
2	2	112,745	43,381	312,480	139,650	242,194
3	3	156,091	50,055	250,764	112,370	244,430
4	4	181,454	66,740	374,520	167,320	321,914
5	5	238,734	30,033	318,150	125,880	400,971
6	6	156,073	40,044	352,300	139,000	329,329
7	7	130,091	50,055	312,840	139,910	252,966
8	8	221,454	66,740	281,322	125,750	310,286
9	9	130,091	50,055	-	-	80,036
10	10	216,818	83,425	-	-	133,393
11	11	130,091	50,055	-	-	80,036
12	12	121,418	46,718	-	-	74,700
13	13	255,109	60,066	-	-	195,043
14	14	173,454	66,740	-	-	106,714
15	15	276,109	60,066	-	-	216,043
16	16	130,091	50,055	-	-	80,036
17	17	430,849	60,066	-	-	370,783
18	18	173,454	66,740	-	-	106,714
รวม		3,364,218	991,089	2,627,790	1,130,580	3,870,339

รายได้ต่อครัวเรือนเกิดจากการนำรายได้ของผลผลิตทางการเกษตรนำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิต ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถพรวนดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขนส่ง และค่าวัสดุสิ้นเปลือง รายได้ของผลผลิตทางด้านปศุสัตว์นำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิตประกอบด้วย ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่ายารักษาโรค ค่ายาบำรุง ค่าขนส่ง และค่าแรงงาน เมื่อนำรายได้ทั้ง 2 ส่วน ที่ถูกหักลบด้วยต้นทุนแล้ว รายได้คงเหลือของทั้ง 18 ครัวเรือน คือ 3,870,339 บาท หากเฉลี่ยรายได้ต่อเดือน ต่อครัวเรือน จะได้ ครัวเรือนละ 18,972 บาท/เดือน โดยคิดเป็นกำไรจากผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์เป็นร้อยละ 64.59 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตคิดเป็นร้อยละ 35.41

ในปี 2562 ปริมาณน้ำฝนที่ตกในจังหวัดบุรีรัมย์มีปริมาณค่อนข้างน้อยส่งผลให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำไม่ปลูกพืชมาก เพื่อประหยัดน้ำไว้ในการอุปโภคบริโภค แต่ในปีนี้มีภาวะปลูกเพิ่มขึ้นจากปี 2561 เนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจในปริมาณน้ำในคลองช่องแมวตอนบนว่าเพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดช่วงอายุของพืชนั้น ๆ รายละเอียดการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ปรากฏ

ตารางที่ 4.9 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
1	1	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091
2	2	ข้าวนาปี	13	112,745	112,745
3	3	ข้าวนาปี	15	130,091	172,091
		ตะไคร้	0.5	16,000	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	1	26,000	
4	4	ข้าวนาปี	22	190,800	198,800
		ผักชี	1	8,000	
5	5	ข้าวนาปี	9	78,054	238,734
		คะน้า	1	29,480	
		มะเขือเทศ	0.5	11,200	
		แตงกวา	1	120,000	
6	6	ข้าวนาปี	12	104,073	164,830
		ผักกาด	0.5	8,757	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	2	52,000	
7	7	ข้าวนาปี	20	173,454	188,194
		คะน้า	0.5	14,740	
8	8	ข้าวนาปี	28	242,836	351,606
		ข้าวนาปรัง	7	60,770	
9	9	ข้าวนาปี	15	130,091	216,904
		ข้าวนาปรัง	10	86,814	
10	10	ข้าวนาปี	30	260,182	364,358
		ข้าวนาปรัง	12	104,176	
11	11	ข้าวนาปี	15	130,091	199,542
		ข้าวนาปรัง	8	69,451	
12	12	ข้าวนาปี	14	121,418	208,232
		ข้าวนาปรัง	10	86,814	
13	13	ข้าวนาปี	23	199,473	298,473
		ถั่วพักยาว	2	99,000	
14	14	ข้าวนาปี	28	242,836	242,836

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
15	15	ข้าวนาปี	23	199,473	344,223
		ถั่วพักยาว	0.5	24,750	
		แตงกวา	1	120,000	
16	16	ข้าวนาปี	20	173,454	173,577
		กวางตุ้ง	0.5	123	
17	17	ข้าวนาปี	18	156,109	430,849
		คะน้า	0.5	14,740	
		กระเพรา	0.5	20,000	
		แตงกวา	2	240,000	
18	18	ข้าวนาปี	22	190,800	190,800

ตารางที่ 4.10 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากสัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
1	1	โค	14	436,212	612,362
		กระบือ	5	176,150	
2	2	โค	20	623,160	624,060
		ไก่	10	900	
3	3	โค	8	249,264	251,154
		เป็ด	15	1,170	
		ไก่	8	720	
4	4	โค	12	373,896	374,520
		เป็ด	8	624	
5	5	กระบือ	9	317,070	318,870
		ไก่	20	1,800	
6	6	กระบือ	12	422,760	422,760
7	7	โค	14	436,212	437,472
		ไก่	14	1,260	
8	8	โค	9	280,422	281,322
		ไก่	10	900	
9	9	-	-	0	0
10	10	-	-	0	0
11	11	-	-	0	0

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากสัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
12	12	-	-	0	0
13	13	-	-	0	0
14	14	-	-	0	0
15	15	-	-	0	0
16	16	-	-	0	0
17	17	-	-	0	0
18	18	-	-	0	0

ตารางที่ 4.11 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุนการผลิตพืช (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
1	1	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055
2	2	ข้าวนาปี	13	9,100	3,900	390	780	4,940	715	1,456	7,800	1,300	13,000	43,381	43,381
3	3	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	54,345
		ตะไคร้	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
4	4	ข้าวนาปี	22	15,400	6,600	660	1,320	8,360	1,210	2,464	13,200	2,200	22,000	73,414	76,274
		ผักชี	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
5	5	ข้าวนาปี	9	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	37,183
		คะน้า	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
		มะเขือเทศ	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
6	6	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	47,194
		ผักกาด	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
7	7	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	68,170

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุนการผลิตพืช (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
		คะน้า	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
8	8	ข้าวนาปี	28	19,600	8,400	840	1,680	10,640	1,540	3,136	16,800	2,800	28,000	93,436	116,795
		ข้าวนาปรัง	7	4,900	2,100	210	420	2,660	385	784	4,200	700	7,000	23,359	
9	9	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	83,425
		ข้าวนาปรัง	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	
10	10	ข้าวนาปี	30	21,000	9,000	900	1,800	11,400	1,650	3,360	18,000	3,000	30,000	100,110	140,154
		ข้าวนาปรัง	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	
11	11	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	76,751
		ข้าวนาปรัง	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	
12	12	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	80,000
		ข้าวนาปรัง	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	
13	13	ข้าวนาปี	23	16,100	6,900	690	1,380	8,740	1,265	2,576	13,800	2,300	23,000	76,751	82,471
		ถั่วพิกยาว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
14	14	ข้าวนาปี	28	19,600	8,400	840	1,680	10,640	1,540	3,136	16,800	2,800	28,000	93,436	93,436
15	15	ข้าวนาปี	23	16,100	6,900	690	1,380	8,740	1,265	2,576	13,800	2,300	23,000	76,751	81,041
		ถั่วพิกยาว	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุนการผลิตพืช (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
16	16	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	68,170
		กวาดต้ง	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
17	17	ข้าวนาปี	18	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	68,646
		คะน้า	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		กระเพรา	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		แตงกวา	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
18	18	ข้าวนาปี	22	15,400	6,600	660	1,320	8,360	1,210	2,464	13,200	2,200	22,000	73,414	73,414

ตารางที่ 4.12 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษาโรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
1	1	โค	14	28,000	50,400	2,800	4,200	7,000	102,200	194,600	264,100
		กระบือ	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	
2	2	โค	20	40,000	72,000	4,000	6,000	10,000	146,000	278,000	278,650
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
3	3	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	112,695
		เป็ด	15	150	450	75	75	75	150	975	
		ไก่	8	80	240	40	40	40	80	520	
4	4	โค	12	24,000	43,200	2,400	3,600	6,000	87,600	166,800	167,320
		เป็ด	8	80	240	40	40	40	80	520	
5	5	กระบือ	9	18,000	32,400	1,800	2,700	4,500	65,700	125,100	126,400
		ไก่	20	200	600	100	100	100	200	1,300	
6	6	กระบือ	12	24,000	43,200	2,400	3,600	6,000	87,600	166,800	166,800
7	7	โค	14	28,000	50,400	2,800	4,200	7,000	102,200	194,600	195,510
		ไก่	14	140	420	70	70	70	140	910	
8	8	โค	9	18,000	32,400	1,800	2,700	4,500	65,700	125,100	125,750
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.13 รายได้ต่อครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2562

ที่	ครัวเรือน	ผลผลิตทางการเกษตร (บาท)		ผลผลิตด้านปศุสัตว์ (บาท)		รายได้ต่อครัวเรือน(บาท)
		รายได้	ต้นทุน	รายได้	ต้นทุน	
1	1	130,091	50,055	612,362	264,100	428,298
2	2	112,745	43,381	624,060	278,650	414,774
3	3	172,091	50,055	251,154	112,695	260,495
4	4	198,800	73,414	374,520	167,320	332,586
5	5	238,734	30,033	318,870	126,400	401,171
6	6	164,830	40,044	422,760	166,800	380,746
7	7	188,194	66,740	437,472	195,510	363,416
8	8	351,606	93,436	281,322	125,750	413,742
9	9	216,904	50,055	-	-	166,849
10	10	364,358	100,110	-	-	264,248
11	11	199,542	50,055	-	-	149,487
12	12	208,232	46,718	-	-	161,514
13	13	298,473	76,751	-	-	221,722
14	14	242,836	93,436	-	-	149,400
15	15	344,223	76,751	-	-	267,472
16	16	173,577	66,740	-	-	106,837
17	17	430,849	60,066	-	-	370,783
18	18	190,800	73,414	-	-	117,386
รวม		4,226,884	1,141,254	3,322,520	1,437,225	4,970,925

รายได้ต่อครัวเรือนเกิดจากนำรายได้ของผลผลิตทางการเกษตรนำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิต ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถพรวนดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขนส่ง และค่าวัสดุสิ้นเปลือง รายได้ของผลผลิตทางด้านปศุสัตว์นำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิตประกอบด้วย ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่ายารักษาโรค ค่ายาบำรุง ค่าขนส่ง และค่าแรงงาน เมื่อนำรายได้ทั้ง 2 ส่วน ที่ถูกหักลบด้วยต้นทุนแล้ว รายได้คงเหลือของทั้ง 18 ครัวเรือน คือ 4,970,925 บาท หากเฉลี่ยรายได้ต่อเดือน ต่อครัวเรือน จะได้ครัวเรือนละ 24,367 บาท/เดือน โดยคิดเป็นกำไรจากผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์เป็นร้อยละ 65.85 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตคิดเป็นร้อยละ 34.15

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนระหว่างปี 2561 กับปี 2562

ที่	ครัวเรือน	รายได้ครัวเรือน (บาท)		ส่วนต่างของ รายได้ (บาท)	อัตราเพิ่ม-ลด (ร้อยละ)
		2561	2562		
1	1	324,750	428,298	103,548	9.4%
2	2	242,194	414,774	172,580	15.7%
3	3	244,430	260,495	16,065	1.46%
4	4	321,914	332,586	10,672	0.97%
5	5	400,971	401,171	200	0.02%
6	6	329,329	380,746	51,417	4.7%
7	7	252,966	363,416	110,450	10.0%
8	8	310,286	413,742	103,456	9.4%
9	9	80,036	166,849	86,813	7.9%
10	10	133,393	264,248	130,855	11.9%
11	11	80,036	149,487	69,451	6.3%
12	12	74,700	161,514	86,814	7.888%
13	13	195,043	221,722	26,679	2.4%
14	14	106,714	149,400	42,686	3.9%
15	15	216,043	267,472	51,429	4.7%
16	16	80,036	106,837	26,801	2.4%
17	17	370,783	370,783	0	0.0%
18	18	106,714	117,386	10,672	1.0%
รวม		3,870,338	4,970,926	1,100,588	100.0%
เฉลี่ยรวม		-	-	64,740	-

จากการเปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนของกลุ่มผู้ใช้น้ำจากคลองช่องแมวตอนบน ตำบลหนองโสน พบว่าครัวเรือนทั้งหมด 18 ครัวเรือน มีรายได้จากการเกษตร และปศุสัตว์ ในปี 2561 จำนวน 3,870,338 บาท ในปี 2562 จำนวน 4,970,926 บาท ส่วนต่างของรายได้ทั้ง 2 ปี คือ 1,100,588 บาท โดยคิดเป็นร้อยละของการเพิ่มขึ้นของรายได้เป็นร้อยละ 28.44 หากแยกเป็นครัวเรือนมีจำนวน 18 ครัวเรือนที่รายได้เพิ่มขึ้น และมีจำนวน 1 ครัวเรือนที่มีรายได้เท่าเดิม

การเพิ่มขึ้นของรายได้นั้นเป็นเหตุมาจากกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนได้มีกระบวนการในการดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำในคลองช่องแมวตอนบนอย่างถูกวิธีและมีแบบแผนที่ชัดเจน ครัวเรือนที่มีรายได้เท่าเดิมเนื่องมาจากความไม่มั่นใจในการลงทุนเพราะว่ากลัวขาดทุน ด้วยปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมามีปริมาณน้อยจึงไม่กล้าที่จะตัดสินใจทำการเพาะปลูกจำนวนมาก ทำให้มีรายได้เท่าเดิม หรือรายได้คงที่

บทที่ 5

สรุปผลการดำเนินงาน

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง โดยมีกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน เป็นกำลังสำคัญในการร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ตำบลหนองโสน โดยสรุปผลการดำเนินงาน ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ
2. การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

1. ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ

การแก้ไขปัญหาภัยแล้งของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์นั้นได้ดำเนินการอย่างจริงจัง โดยผ่านหน่วยงานของภาครัฐหลายหน่วยงาน ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง โดยการดำเนินงานของสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชนให้สามารถบริหารจัดการแหล่งน้ำที่ตนเองมีอยู่ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของประชาชนภายในตำบล

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง ได้เลือกที่จะพัฒนาคล่องช่องแอมตอนบน ให้สามารถใช้น้ำได้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในตำบลหนองโสน ในปี 2561 คล่องช่องแอมตอนบน มีความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร ความจุที่วัดได้ 200,000 ลูกบาศก์เมตร มีผู้ใช้น้ำจากคล่องช่องแอมตอนบน จำนวน 18 ครัวเรือน มีความต้องการในการใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์ ซึ่งน้ำที่มีอยู่ในคล่องช่องแอมตอนบน นั้นมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ ทำให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน ได้ประชุมคณะกรรมการ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย โดยได้มีมติให้ผันน้ำจากลำปะเทียเข้าคล่องช่องแอมตอนบน เนื่องจากความจุสุทธิของคล่องช่องแอมตอนบนนั้น มีความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร แต่ปริมาณน้ำที่วัดได้นั้นมีเพียงแค่ 250,000 ลูกบาศก์เมตร การผันน้ำทำให้ปริมาณน้ำมีเพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำและเป็นแนวทางในการป้องกันภัยแล้งในช่วงฤดูฝนทั้งช่วงภายในตำบลหนองโสน ยังได้พบกับปัญหาของการขาดแคลนน้ำคือปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปี 2561 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ 1,381.3 มิลลิเมตร (ศูนย์ภูมิอากาศ สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา: 7 มี.ค. 2562) ซึ่งมีปริมาณน้อยกว่าค่าปกติตามที่สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยากำหนดไว้ ส่งผลให้พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เกิดความแห้งแล้ง

ด้วยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปี 2561 ทำให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน ได้หาแนวทางในการบริหารจัดการน้ำภายในตำบลของตนอย่างจริงจัง ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน ยังได้เข้าร่วมโครงการการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตร จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้ดำเนินการจัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสน ได้มีกระบวนการในการแสวงหาความรู้และแนวทางการบริหารจัดการน้ำภายในชุมชนดังต่อไปนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล
2. จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล
3. จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ
4. พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน

การดำเนินการดังกล่าว ได้ดำเนินการเรื่อยมาจนในปี 2562 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามารถพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลหนองโสน ให้สามารถใช้น้ำได้อย่างเพียงพอ โดยจากเดิมปี 2561 คลองช่องแมว ตอนบน ความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 200,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อมาในปี 2562 ความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 250,000 ลูกบาศก์เมตร โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 18 คร้วเรือน มีความต้องการใช้น้ำด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์รวมทั้งสิ้น 492,603.6 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกครัวเรือน ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลหนองโสนจึงได้หาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำให้สามารถจุน้ำได้เพิ่มขึ้นโดยการผันน้ำจากลำปะเทียเข้าคลองช่องแมวตอนบน เนื่องจากความจุสุทธิของคลองช่องแมวตอนบนนั้น มีความจุสุทธิ 600,000 ลูกบาศก์เมตร แต่ปริมาณน้ำที่วัดได้นั้นมีเพียงแค่ 250,000 ลูกบาศก์เมตร การผันน้ำทำเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำและเป็นแนวทางในการป้องกันภัยแล้งในช่วงฤดูฝนทั้งช่วงภายในตำบลหนองโสน

2. การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

กลุ่มผู้ใช้น้ำจากคลองช่องแมวตอนบนตอนบนจำนวน 18 ครัวเรือนนั้นได้ใช้น้ำในด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์ ซึ่งทำให้เกิดรายได้หล่อเลี้ยงครอบครัวของตน ทั้งนี้ รายได้ในระยะปี 2561 และปี 2562 นั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากปริมาณน้ำที่เป็นปัจจัยในการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์มีความแตกต่างกัน ภายในปี 2561 ผู้ใช้น้ำทั้ง 18 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 302 ไร่ 2 งาน ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 4 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด และไก่ จำนวน 153 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,870,339 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 18,972 บาท/เดือน และภายในปี 2562 ผู้ใช้น้ำทั้ง 18 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 406 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด และไก่ จำนวน 188 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 4,970,925 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 24,367 บาท/เดือน เมื่อเทียบรายได้ของปี 2561 และปี 2562 มีส่วนต่างของรายได้ จำนวน 1,100,588 บาท โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.44

จากการเพิ่มขึ้นของรายได้ทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลหนองโสน ที่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ มีกฎกติกาชัดเจนในการให้บริการน้ำ มีการจัดหาที่ถูกต้องและเพียงพอ มีการจัดเก็บน้ำที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรน้ำได้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกันทุกครัวเรือน และมีการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำให้คงทนต่อการใช้งาน ทั้งนี้สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการน้ำของตำบลหนองโสนเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยนี้ เกิดจากเครือข่ายของคณะกรรมการ ผู้นำ และกลุ่มผู้ใช้น้ำ ที่มีความรู้จักกัน มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และมีการร่วมกิจกรรมกลุ่มกันอยู่เสมอ การสร้างเครือข่ายประเภทนี้เรียกว่า เครือข่ายแท้ อันแสดงออกถึงความสมัครสมานสามัคคีของชุมชน และยอมส่งผลดี และเกิดประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการค้าภายใน. **ราคากลางสินค้า**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<https://www.dit.go.th/Content.aspx?m=19>
- กรมชลประทาน. (ม.ป.ป.) **ข้อมูลการใช้น้ำของพืชภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- กระทรวงพาณิชย์. **ราคาเนื้อสัตว์**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<https://www.moc.go.th/index.php/rice-iframe-9.html>
- กรมอุตุวิทยามหาวิทยาลัย. **ปริมาณน้ำฝน**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<https://www.thaiwater.net/current/YearlyReport2018/rain.html>
- กิตานัล กังแธ. (2559). **4 วิธีรักษา(ษ์)น้ำ จากชุมชนสู่ครัวเรือน**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2563
 สืบค้นจาก : จาก [https://www.thaihealth.or.th/Content/30981-4%20วิธีรักษา\(ษ์\)น้ำ%20จากชุมชนสู่ครัวเรือน.html](https://www.thaihealth.or.th/Content/30981-4%20วิธีรักษา(ษ์)น้ำ%20จากชุมชนสู่ครัวเรือน.html)
- เกษตรอินทรีย์ เอเชีย ฟาร์ม - AEC Farm. (2559). **วิธีการ กักเก็บน้ำใน "โคก หนอง นา โมเดล**. (เว็บไซต์)
 สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563 สืบค้นจาก
<https://www.facebook.com/AECFarm/posts/1727977724105551/>
- มูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). **นวัตกรรมระบบบริหารจัดการน้ำท่วม น้ำแล้ง**. (เว็บไซต์)
 สืบค้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : <https://www.utokapat.org/นวัตกรรมชุมชน/นวัตกรรมระบบบริหารจัดการ>
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2561) แถลงการณ์ของนายกรัฐประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายหลังจากเสร็จการประชุม
 ครม.สัญจร ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 จังหวัดบุรีรัมย์.
- สถาบันบริหารจัดการน้ำจังหวัดบุรีรัมย์. (2562) **การวางแผน-ฝังน้ำผิวดินระดับตำบล**. (สไลด์) บุรีรัมย์:
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน). (2559). **การจัดการน้ำแล้ง**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อวันที่ 14
 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : <http://hydrolaw.thaiwater.net/web/2016/02/02/กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการ>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (มปป.). **น้ำฝน อุณหภูมิ**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries27.html>
- เทศบาลตำบลหนองโสน. **ข้อมูลพื้นฐานตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์**. (เว็บไซต์)
 สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : <http://http://www.nongsanocal.go.th/datacenter/2/แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา4ปี.html>